

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta
HUMANISTINEN

Laitos
Historian laitos

Tekijä
Mia Pölönen

Työn nimi
Keski-Suomen Naistenpäivät 1924-1974

Oppiaine
Suomen historia

Työn laji
pro gradu

Aika
syksy 1999

Sivumäärä
112

Tiivistelmä – Abstract

Keski-Suomen Naistenpäiviä järjestettiin Jyväskylässä vuosina 1924-1974 helmikuun toisena viikonloppuna. Tekstissä palataan aluksi varhaisempiin vuosiin ja etsitään ”juuria” Keski-Suomen Naistenpäivien kaltaiselle luentotilaisuudelle. Tekstistä nousee esille ensimmäisten päivien järjestämisen taustalla vaikuttavat syyt: huoli nuorten raittiudesta ja halu lisätä naisten osallistumista yhteiskunnallisten asioiden käsittelyyn.

Seuraavaksi käsitellään Keski-Suomen Naistenpäivien organisaatiota ja yhteiskunnallista aktiivisuutta. Suuren, keskimäärin 500 osallistujan, tilaisuuden takana oli vuosittain valittu toimikunta joka hoiti tarvittavat asiat, muun muassa tilan vuokraamisen ja esiintyjien palkkaamisen.

Esitelmät olivat luentopainotteisen viikonloppu ohjelman runko. Niiden käsittelyssä huomioidaan aikansa kuuluisia naispuhujia ja ajankohtaisia aiheita. Esimerkiksi raittius-kysymys huolestutti naistenpäiväläisiä, kuten muitakin kansalaisia, aina sotiimme asti. Viikonloppu ohjelmaan mahtui mukaan, ikäänkuin vastapainoksi, taiteellista ohjelmaa: musiikkia, hartauksia, lausuntaa ja tanssiesityksiä.

Lopuksi käsitellään 1970-luvun tilaisuuksia ja haetaan syitä sille, että tilaisuus muuttaa hieman muotoaan, tai oikeammin alkaa menettää ison yleisön kiinnostuksen. Viimeiset Keski-Suomen Naistenpäivät käydään läpi seikkaperäisemmin. Teksti päättyy pohdintaan siitä, miten tämä tilaisuus sitoutuu yhteiskuntaan. Liitteeksi on laadittu luettelot Keski-Suomen Naistenpäivien toimikunnan jäsenistä, kunniajäsenistä ja esitelmöitsijöistä ja esitelmien aiheista.

Asiasanat

Jyväskylä, Keski-Suomen Naistenpäivät, Suomen Historia

Säilytyspaikka

Jyväskylän yliopiston historian laitos

Muita tietoja

--

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	2
1.1 Keski-Suomen Naistenpäivät	2
1.2 Tutkimuskysymys	3
1.3 Lähteet ja aikaisempi tutkimus	5
2. NAISTENPÄIVIEN ALKU JYVÄSKYLÄSSÄ	10
2.1 Naistenpäivät Viipurissa 1917; ”... eivätkö miehet ollenkaan niinä päivinä saa liikkua kaduilla”	10
2.2 ...”Kutsuttaisiin Keski-Suomen valveutuneet naiset Jyväskylään neuvottelemaan raittiudesta...”	14
3. ORGANISAATIO JA YHTEISKUNNALLINEN AKTIIVISUUS	22
3.1 ”Hyvää päivää ! Täällä Naistenpäivät !”	22
3.2 ”Keski-Suomesta olisi muodostettava oma lääni, jonka pääkaupunkina olisi Jyväskylä...”	32
4. KESKI-SUOMEN NAISTENPÄIVIEN VALISTUKSELLINEN JA TAITEELLINEN SISÄLTÖ	40
4.1 ”Onko ehdottomalla raittiudella mitään merkitystä elämässä ja kasvatuksessa ?”	40
4.2 ”Oi päivät seutuvilla Päijänteen”	51
5. KESKI-SUOMEN NAISTENPÄIVÄT 1970-LUVULLA	68
5.1 ”Millaiset ovat naistenpäivät – muuttuvaiset”	68
5.2 Serenadi 50-vuotiaille Keski-Suomen Naistenpäiville	74
6. PÄÄTÄNTÄ	77
LÄHTEET	80
LIITTEET	83

1. JOHDANTO

1.1 Keski-Suomen Naistenpäivät

Jyväskylässä järjestettiin viidenkymmenen vuoden ajan, kerran vuodessa, tapahtuma nimeltä Keski-Suomen Naistenpäivät. Helmikuun toiseen viikonloppuun sijoittuva tilaisuus järjestettiin vuosina 1924-1974. Kyseessä oli eräiden jyväskyläläisten ja keskisuomalaisten naisjärjestöjen ja aktiivisten naisten alkuun saattama valistustilaisuus. Keski-Suomen Naistenpäivät ei ollut siis minkään yhdistyksen tai järjestön oma tilaisuus, vaan esitelmäpainotteinen viikonloppu saatiin kokoon eri organisaatioiden keskinäisellä yhteistyöllä.

Keski-Suomen Naistenpäivät ei ollut aivan ensimmäinen alallaan, mutta ainoa, joka kokoontui lähes säännöllisesti viidenkymmenen vuoden ajan. Viikonlopun ohjelma koostui esitelmistä, taiteellisista ohjelmanumeroista, juhlapäivällisestä ja -iltamasta, jumalanpalveluksesta ja sävelhartaudesta sekä yhteisestä seurustelusta. Ohjelma säilytti muotonsa samanlaisena aina 1960-luvun loppulle asti. Sekä viikonlopun ohjelman, että muun järjestelyn, hoiti edellisen vuoden tilaisuudessa valittu toimikunta. Sen vakituisempaa organisaatiota

ei näiden päivien järjestämisessä ollut. Seuraavan vuoden tilaisuuden järjestämisestäkin päätettiin äänestyksellä kaikkien Keski-Suomen Naistenpäivien osallistujien kesken.

1.2 Tutkimuskysymys

Tämän työn tarkoituksena on selvittää minkälainen tapahtuma oli Keski-Suomen Naistenpäivät ja mitä tilaisuus merkitsi edustamilleen naisryhmille. Ensimmäiset Keski-Suomen Naistenpäivät osuivat vuosikymmenelle, jolloin tärkeinä yhteiskunnallisina kysymyksinä pohdittiin eheän kansakunnan rakentamista ja naisen asemaa tuon tavoitteen saavuttamisessa. Tähän liittyi osana keskustelu myös sukupuolirooleista¹. Työstä käy esille miten

¹ Naisliike haki tässä prosessissa nopeasti paikkakansa uuden, emansipatorisen naiskuvan määrittäjänä. Niinpä se kaksoiskansalaisuus, jossa naisen yhteiskuntakelpoisuuden välttämättömiksi ehdoiksi vahvistuivat äidillisuus, hoivaavuus ja puuhakas perheenemännyys, määriteltiin nimenomaan naisten omassa kansalaistoiminnassa. Keskeisesti siinä hahmoteltiin myös se elämänpiirijako, jossa feminiininen ja maskuliininen yhteiskuntasektori alkoivat jyrkästi erottua toisistaan. Keskiryhmi- en naiset esiintyivät yhteiskunnalliseen äitiy- teen henkilöityneinä toimimalla itse hoiva- ja

Keski-Suomen Naistenpäivät asennoituivat edellä mainittuihin kysymyksiin.

Työssä on käytetty systemaattista tarkastelutapaa jota tukee tietty, loogisesti tarpeellinen, kronologisuus. Esimerkein, jotka on poimittu eri vuosilta ja vuosikymmeniltä kuvataan asioiden muuttumista tai muuttumattomuutta, elävöitetään ja selvennetään asioita ja tapahtumia.

Taustaluvussa tarkastellaan mikä oli Naistenpäivien tilanne muualla valtakunnassa ja mistä Naistenpäiville voidaan hakea juuria. Mikä oli se tilanne Keski-Suomessa, jossa katsottiin olevan tilaus

opetustehtävissä sekä osallistamalla kentällä tapahtuvaan naiskasvatukseen erilaisten kristillissiveellisten järjestöjen sekä raittius- ja Martta-liikkeen kautta.

Julkisen ja yksityisen rajalinja uudessa yhteiskuntamuodossa palautunut yksin sukupuolijakoon, vaan myötäili myös samanaikaisesti muovautuvia luokkasuhteita. Oikeampaa onkin puhua feminiinisestä ja maskuliinisesta toimintakentästä, joiden erillisuus rakentui koko uuden yhteiskunta- ja valtiokoneiston kantavaksi periaateiksi. Demokraattisena kaksoiskansalaisuutena tämä jako alkoi vähitellen vakiintua myös kaikkien väestöryhmien ihmis- ja maailmankuvalliseksi perustaksi.

(Sulkunen 1991, 69-70)

naisten luentopainotteisille, naisjärjestöjen yhteistyönä järjestämälle tilaisuudelle ? Oliko syy sama vielä 1960-luvulla ja 1970-luvulla ? Miksi Keski-Suomen Naistenpäivät säilytti muotonsa, melkein-pä samanlaisena, viidenkymmenen vuoden ajan ?

Keski-Suomen Naistenpäivien vuosittaisten tilaisuuksien sisältö, esitelmät ja taiteellinen ohjelma esitellään, kuten myös organisaatio kaiken tilaisuuteen liittyvän takana. Aktiivisena yhteisönä Keski-Suomen Naistenpäivät esitti mielipiteitä erilaisista asioista ja teki myös konkreettisia tekoja eräiden hankkeiden eteenpäin viemiseksi. Nämä tulee selvitetyksi eri kohdissa tekstiä ja sitovat osaltaan Keski-Suomen Naistenpäivät osaksi paikallista, osaksi yhteiskunnallista elämää. Keski-Suomen Naistenpäivien runsaan esitelmätarjonnan tarkastelu antaa mahdollisuuden seurata, miten aika ja aikakaudet vaikuttavat naisia kiinnostaviin asioihin.

1.3 Lähteet ja aikaisempi tutkimus

Kun tutkimuskohteena on Keski-Suomen Naistenpäivät, ovat keskisuomalaiset sanomalehdet tärkeitä lähteitä. Päälähteenä on käytetty edistys-

puolueen *Keskisuomalaista*², joka uutisoi Keski-Suomen Naistenpäivistä. Lehti kiinnitti huomattavan paljon huomiota helmikuun ”naistenpäiväpakkasten” aikaan vietettyyn tapahtumaan. Varsinkin alkuaikoina keskisuomalaisen uutisointitapa ja muutamien toimittajien työ tekivät tärkeällä tavalla Keski-Suomen Naistenpäiviä tutuksi keskisuomalaisille. ”Esimerkiksi Keskisuomalaisen päätoimittaja Heikki Hyppönen, joka vaikutti tehtävässään juuri päivien alkuvuosina, toimitutti lehden naistenosastossa laajaa polemiikkaa Naistenpäivistä ja näin herätti päiviä kohtaan suotuisaa pr:ää...”³ Naistenpäivät referoitiin tarkasti. Ohjelma julkaistiin sanomalehdissä usein etukäteen, esitelmien pitäjät ja aiheet esiteltiin ja taiteellisesta ohjelmasta tehtiin myös selkoa.

Keskisuomalaisen tyyliin Naistenpäiviä selosti myös kokoomuslainen *Sisä-Suomi*⁴. Lehti muutti nimensä *Jyväskylän Sanomiksi* vuonna 1951 ja *Keski-Suomen Iltalehdeksi* vuonna 1962⁵. Lehti (ilmestyi vuoteen 1970 asti ja) sai *Keskisuomalaisen* tapaan naistenpäiväläisiltä runsaasti kiitosta kannustavasta kirjoittelustaan ja myönteisestä suh-

² Tommila 1976, 65

³ Keskisuomalainen 8.2.1974

⁴ Tommila 1976, 179

⁵ Tommila 1979, 191

tautumistavastaan. Maalaisväestön äänenkannattaja *Saarijärven Paavo* ilmestyi vuosina 1918-1932⁶. Lehdestä saattoi lukea Naistenpäivien tapahtumat tarkasti ja tiiviisti. Kaikista mainituista sanomalehdistä löytyi siis sangen samanlainen kuvaus Naistenpäivistä. *Keskisuomalaisen* kattaessa järjestelmällisesti kaikki vuodet, antoivat muut sanomalehdet kuitenkin hieman vaihtelua tekstin osalta. Näkökulman ja kuvaustavan suhteen eivät sanomalehdet poikenneet toisistaan.

Marttojen *Emäntälehti* kirjoitti muutaman artikkelin Keski-Suomen Naistenpäivistä 1920- ja 1930-luvulla. *Suomen Naisliiton* lehti *Naisten Ääni* käsiteli aihetta enemmän. Viimeinen maininta Keski-Suomen Naistenpäivistä on vuodelta vuodelta 1939. Lehdestä löytyi yleensä joka vuosi kevyt luonnehdinta Keski-Suomen Naistenpäivistä. *Naisen Ääni* julkaisi tietoja myös muiden paikkakuntien naistenpäivänimikkeellä pidettävistä tilaisuuksista. Näitä tietoja hyväksikäyttäen voidaan hieman tarkastella miten Naistenpäiviä vietettiin muualla päin Suomea. Tässä yhteydessä voidaan todeta, että Keski-Suomen Naistenpäivät eivät olleet ensimmäiset maassamme vietetyt naistenpäivät. Mutta ne olivat säännöllisyydellään ja pitkäikäi-

⁶ Tommila 1976, 103

syydeltään sellainen voimainponnistus, että sel-laista ei tästä maasta toista löydy. Varsinkin alku-vuosikymmeninä mainitut sanomalehdet sekä ai-kakauslehdet tekivät tärkeää ja näkyvää työtä Keski-Suomen Naistenpäivien puolesta. Ne esitteli-vät sanoin ja kuvin Naistenpäivä-viikonloppua, se-kä maakunnan omia, että koko valtakunnan aktii-visia naisia muun muassa nuorisoseura-, raittius-, ja naisasiatyön piiristä. Myös isojen talojen tou-hukkaat emännät saivat kuvansa lehteen runoili-jattarien sekä kirjailijattarien ohella.

Kun Keski-Suomen Naistenpäivät viettivät 50-vuotisjuhliaan vuonna 1974, luovutettiin Jyväsky-län maakunta-arkistolle Naistenpäiväaiheisia leh-tileikkeitä ja muuta arkistomateriaalia puolen vuo-sisadan ajalta. Tämä arkisto on ollut käytössäni, samoin opettaja *Tellervo Perälammin* laatima leike-kirja ja hänen kätköistään löytynyt haastattelu-nauha. Arkistomateriaali sisältää kopioita ja leik-keitä sanomalehtien naistenpäivä-artikkeleista, kokouspöytäkirjoja vuosilta 1939-1974, valokuvia, sähköitä ja adresseja, kutsukortteja vuosilta 1966-1974, ohjelmavihkosia vuosilta 1925-1928, 1930, 1934, 1936 ja 1952-1966. Lisäksi tallessa on tili-kirja vuosilta 1932-1960 ja kassakirja vuosilta 1961-1974, poliisin myöntämiä kokoontumislupia sekä yksityistä kirjeenvaihtoa. Leikekirja sisältää

Naistenpäivien viimeisiltä vuosilta lehtileikkeitä ja valokuvia. Sivuilta löytyi myös sanomalehdissä olleiden valokuvien alkuperäiset otokset. Laatija oli liittänyt useimpiin valokuviin myös mukana olleiden nimet. Näin usein mainituille nimille löytyi ”kasvot”. Muutama vuosiluku oli merkitty lehtileikkeiden osalta väärin. Haastattelunauha on vuodelta 1966 ja sen on laatinut toimittaja *Maire Vaajakallio*. Haastateltavina ovat Naistenpäiväläisille hyvinkin tutut nimet: yliopettaja *Vuokko Raekallio-Teppo*, joka on perustajajäsen rouva *Eeva Raekallion* tytär sekä kanslisti *Irja Arkela*, emäntä *Taimi Kylmälahti*, rouva *Hilkka Cleve* ja opettaja *Tellervo Perälampi*. Lopuksi haastatellaan johtaja *Impi Sirkkaa* hänen kotonaan Suolahdessa. Tämä nauha on tarkoitus liittää Keski-Suomen Naistenpäivien arkistomateriaalin osaksi Jyväskylän maakunta-arkistoon.

Keski-Suomen Naistenpäivistä ei ole kattavaa aiempaa tutkimusta. Aihetta on kuitenkin käsitelty *Marja Kokon* väitöskirjassa *Sisaret, toverit: Naisten järjestäytyminen, ryhmätietoisuus ja kansalaistuminen Jyväskylässä 1800-luvun lopulta 1930-luvulle*. Hänen teoksensa lähestyy aihetta toiselta kannalta ja päättyy tutkimuksen osalta vuoteen 1939. Muuten aihe on aikaisemmassa tutkimuksessa ohitettu melkein kokonaan. Keski-Suomen

Naistenpäivistä löytyy vain muutaman rivin maininta Keski-Suomen historiaa käsittelevissä teoksissa. Maininnan arvoiseksi on katsottu Keski-Suomen Naistenpäivien laatima Keski-Suomen läänin perustamista koskeva kirje, joka lähetettiin valtioneuvostolle vuonna 1930.

2. NAISTENPÄIVIEN ALKU JYVÄSKYLÄSSÄ

2.1 Naistenpäivät Viipurissa 1917; ”... eivätkö miehet ollenkaan niinä päivinä saa liikkua kaduilla”

Vaikka Keski-Suomen Naistenpäivät muodostuivat alallaan pitkäaikaisemmiksi ja säännöllisimmiksi koko maata ajatellen, niin ajatuksen pioneerit löytyvät muualta. Naisten päivien nimellä kulkevien esitelmä- ja keskustelutilaisuuksien toimeenpanijana viipurilaisia naisyhdistyksiä pidetään uranuurtajina. Siellä tällaisia tilaisuuksia järjestettiin jo vuodesta 1917. Ensimmäisiä naistenpäiviä oli järjestämässä viisi eri naisjärjestöä. Yhteistyö oli onnistunutta ja naistenpäivät saivat runsaasti julkisuutta jo etukäteen. Kaikki paikalliset sanomalehdet uutisoivat naistenpäiviä sekä hanketta, johon naistenpäivät keräsivät rahaa. Suuri

innostus hanketta kohtaan johtui osittain myös varojen keruusta tulevaa ”Naisten taloa” varten. Siinä määrin olivat nämä ”naisten päivät” kaikkien huulilla, ”että muuan pieni poika jo kysyi isältään: ”eivätkö miehet ollenkaan niinä päivinä saa liikkua kaduilla”.⁷ Myös Pohjois-Suomessa kokoonnuttiin Naistenpäiville ennen keskisuomalaisia.⁸

Päivien järjestäjinä toimivat alueen naisyhdistykset ja -järjestöt yhteistyössä. Tarkastelusta on kokonaan suljettu pois viralliset, yhden järjestön järjestämät kokoukset ja esitelmätilaisuudet. Monin paikoin yritettiin saada mukaan naisia oikeistolaisina pidettyjen yhdistysten lisäksi myös vasemmistopuolueista. Puoluerajatkaan eivät saaneet olla esteenä naisten valistamiselle, mutta käytännössä yhteistyö oli sangen vähäistä, varsinkin 1930-luvulla. Sosiaalidemokraattiset- ja työläisnaiset järjestivät omat vastaavat tilaisuutensa. *Naisen Äänen* toimituskuntaan kuuluva *Elsa Hästeko-Heporauta* pohti ajankohtaisesti asiaa vuoden 1931 helmikuun numerossa. Hän piti, eri puolella maata järjestettävien, Naistenpäivien erityisenä tunnusmerkkinä pyrkimystä yhteisymmärrykseen eri naisryhmien välillä. Historiasta tiedetään, että tämä yhteisymmärrys, ”yhteisen lieden vaaliminen”

⁷ Naisten Ääni 1927 nro 8, 106

⁸ Naisten Ääni 1924, nro 7, 102

päätyi oikeistoradikalismiin vuosiin.⁹ Yhteistyötä tehtiin siis lähinnä porvarillisten naisyhdistyksien kesken. Naistenpäivien yhteistyökumppaneina, eri puolella maata, *Naisten Ääni* mainitsee vuosien 1917-1933 artikkeleissaan esimerkiksi *Naisliiton ja Naisyhdistyksen paikallisosastot, Lotta-Svärd yhdistykset, Valkonauhan, Merimieslähetyksen ompeluseuran, Martta-liiton paikallisyhdistykset*. Eräällä paikkakunnalla järjestäjinä olivat myös naisvoimistelijat ja *Kansanvalistusseura* joka jakoi avustuksia tilaisuuksien järjestämiseen.

Naistenpäivien ohjelma koostui kaikkialla esitelmistä ja taiteellisesta ohjelmasta. Monissa, Naistenpäiviä koskevissa artikkeleissaan *Naisten Ääni* mainitsee esitelmäitsijöiden saapuvan muualta, sillä yleinen ajatus oli, että ”kukaan ei ole profeetta omalla maallaan”. Viipurin Naistenpäiville vuonna 1917 pyydettiin puhujat Helsingistä ja samoin Oulun tilaisuuteen vuonna 1925 matkusti viisi helsinkiläistä puhujaa samassa junassa.¹⁰ Monet valtakunnan halutuista puhujista vaikuttivat pääkaupungissa, ja sieltä he tekivät matkoja eri tilaisuuksien puhujiksi. Jokainen puhuja puhui omasta erikoisalastaan, joten vaikka paikkakunta vaihtui, saattoi puhe pysyä sanasta sanaan sa-

⁹ *Naisten Ääni* 1931 nro 5, 4

¹⁰ *Naisten Ääni* 1917 nro 6, 65 ja 1925 nro 6, 6

manlaisena. Esimerkiksi maisteri *Armi Hallsten* puhui vuonna 1925 lastensuojelusta sekä Keski-Suomen että Vaasan Naistenpäivillä.¹¹

Suurin osa maassamme järjestetyistä Naistenpäivistä muodostui jonkin tietyn alueen, esimerkiksi maakunnan tai läänin, naisten yhteiseksi tapahtumaksi. Vuosisadan alkupuolella tämäntyyppiset naisten valistustilaisuudet olivat harvinaisia, joten järjestetyt naistenpäivät saivat suuren suosion naisten keskuudessa. Ne tarjosivat mahdollisuuden yhdessä oloon ja ajankohtaisten tapahtumien käsittelyyn. Koska tietoa ei tulvinut joka suunnasta, niin kuin tänä päivänä, valistavat ja tiedottavat esitelmät olivat tärkeitä tiedonlähteitä vuosisadan alkupuolen naisille. Valistavat esitelmätilaisuudet loivat myös yhteishenkeä ja tahtoa paneutua asioihin, jotka koettiin tärkeiksi.

¹¹ Naisten Ääni 1925 nro 7, 104 ja Sisä-Suomi
3.2.1925

2.2 ...”Kutsuttaisiin Keski-Suomen valveutuneet naiset Jyväskylään neuvottelemaan raittiudesta...”

Ensimmäiset Keski-Suomen Naistenpäivät pidettiin Jyväskylässä vuonna 1924. Ne eivät suinkaan ilmestyneet tyhjästä, vaan niille luotiin pohjaa jo 1900-luvun alussa. *Suomalainen Naisliitto* perustettiin kesällä 1907 ja sen Jyväskylän paikallisosasto järjestäytyi saman vuoden syksyllä. Naiset olivat juuri saaneet oikeuden äänestää valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa. *”Niin odotettu ja toivottu kuin tuo päämäärä olikin antoi se maamme naisille uusia velvollisuuksia, heiltä vaadittiin kypsempää arvostelukykyä, harkintaa ja hillintä. Naiset huomasivat silloin, että he tarvitsivat sekä lisää tietoja että toistensa tukea ja apua kyetäkseen velvollisuutensa hyvin täyttämään”*. Naisliitto halusi osaltaan auttaa naisia, liiton kolmen säännönmukaisen tehtävän puitteissa: 1) kansalaissivistyksen herättäminen ja kohottaminen naisten keskuudessa, 2) harrastuksen herättäminen yleisiin asioihin ja yhteiskunnallisten sekä muun elämän alalla tarvittavien parannusten edistäminen ja kehittäminen sekä 3) eri kansalaispiirien lähentäminen toisiinsa ja kansallisen yhteistunnon syventäminen. Näiden sääntöjen mukaan *Suomalaisen Naisliiton Jyväskylän paikallisosasto* järjesti esitelmä-, ja keskus-

telutilaisuuksia ainakin vuosina 1911, 1914, 1916 ja 1917. Ne olivat tulevien Keski-Suomen Naistenpäivien luonteisia esitelmä- ja luentopäiviä, joskin huomattavasti suppeammassa mittakaavassa. Suomen Naisliiton Jyväskylän paikallisosasto toimi järjestäjänä sekä yksin, että yhteistyössä *Jyväskylän Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen*¹² ja *Jyväskylän Naisyhdistyksen*¹³ kanssa. Muista

¹² Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys perustettiin Jyväskylässä 1897. Järjestö oli vuosisadan vaihtuessa jäsenmäärältään suurempi naisjärjestö kuin Suomen Naisyhdistys ja Naisasialiitto Unioni yhteensä. (Irma Sulkusen artikkeli Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus teoksessa *Kansa liikkeessä*, 1989) Ero porvarilliseen naisasialiikkeeseen kiteytettiin seuraavasti: "NNKY ei tahdo naisten yhteiskunnallista vapautumista, mutta hänen vapautumistaan Jeesuksessa Kristuksessa".

¹³ Jyväskylän Naisyhdistys perustettiin Työväenyhdistyksen Naisosaston kokouksessa marraskuussa 1899. Perustaja ja ensimmäinen puheenjohtaja oli Tilma Hainari. Yhdistys liittyi haaraosastona Suomen Naisyhdistykseen jonka säännöissä sanotaan, että Naisyhdistyksen tarkoituksena on työkennellä naisen kohottamiseksi siveellisessä suhteessa sekä hänen taloudellisen ja yhteiskunnallisen asemansa parantaminen. Toimintaan kuului erilaisia esitelmätilaisuuksia, luku-

*Suomen Naisliiton Jyväskylän paikallisosaston toiminnoista mainittakoon työnvälitystoimisto naisille, varojen keruu vuoden 1918 sodassa omaisensa menettäneille, lippujen lahjoitus Suojeluskunnalle ja Pioneeripataljoonalle sekä Naisten Messutoiminta. Keski-Suomen Naistenpäivien aktiivisina jäseninä toimi monia naisia edellä mainituista yhdistyksistä. Esimerkkinä voidaan mainita *Suomalaisen Naisliiton Jyväskylän paikallisosastota* kirjailija *Elsa Hästesko-Heporauta* ja *Suoma Helle* sekä *Jyväskylän Naisyhdistyksestä* rehtori *Anni Oksanen*.¹⁴*

Keski-Suomen Naistenpäivien syntysanat lausuttiin kuitenkin varsinaisesti nuorisoseuralaisten aloitteesta. Marraskuun 11. päivänä vuonna 1923¹⁵ Haapamäen asemalle oli kokoontunut Keski-Suomen nuorisotyöntekijöitä vuosikokoukseen. Varsinaisena aiheena oli huoli nuorten raittiudesta ja esitelmöitsijöinä oli Suolahden

piirejä sekä monenlaisia juhlatilaisuuksia. Yhdistys kuului myös Suomen Naisten Kansallisliittoon ja Naisten Raittiuskeskukseen.

¹⁴ Keski-suomalainen 13.2.1932 ja Suomalainen Naisliitto, 2-3

¹⁵ Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933, 1

Kansanopiston johtaja *Impi Sirkka* ja kirjailija *Elsa Hästesko-Heporauta*. Kokous ei saanut kipeään asiaan mitään tiivistettyä päätöstä eikä asiaa näin saatu viedyksi eteen päin. Tästä pettyneenä rva *Eeva Raekallio* katsoi tilanteen vaativan jotakin tehtäväksi ja esitti ”kokoukselle, että kutsuttaisiin Keski-Suomen valveutuneet naiset Jyväskylään neuvottelemaan raittiudesta ja muistakin ajankohtaisista kysymyksistä”.¹⁶ Ajatus innosti näitä kolmea naista niin, että vuonna 1924 helmikuun 10 ja 11. päivänä kokoontui maakunnan naiset päivilleen Jyväskylän Kunnallistaloon. Vaikka päivien jatkuvuudesta ei oltu tehty vielä varmaa päätöstä, kirjoitti *Sisä-Suomi* jo sunnuntain numerossaan: ”Eilen alkoivat Jyväskylässä ensimmäiset Keski-Suomen naistenpäivät”¹⁷.

Naisten Päivien perustajajäsenet, rouva *Eeva Raekallio*, johtaja *Impi Sirkka* ja kirjailija *Elsa Hästesko-Heporauta*, toimivat aktiivisesti eri yhdistyksissä. Kun lehdissä esiteltiin keskisuomalaisia vaikuttajanaisia, heidät melkein poikkeuksetta mainittiin. ”*Elsa Hästesko on keskisuomalaisten yleisten rientojen naisista ensimmäisiä, jollemme nyt sano ensimmäinen. Nuorisoseuratyö, naisasia yhteiskunnalliset kysymykset, kaikki ovat saaneet*

¹⁶ Keskisuomalainen 13.3.1943

¹⁷ Sisä-Suomi 10.2.1924

*hänestä innokkaan edesauttajan. Hyvänä puhujana on hän tehnyt itsensä laajalti tunnetuksi ja pidetyksi. Mutta vielä laajemmalle on hänen nimeään kiittänyt hänen monipuolinen kirjallinen työnsä*¹⁸. Hän toimi Keski-Suomen Naistenpäivien hyväksi varsin näkyvästi pitäen lukuisia puheita, kymmenkunta esitelmää ja osallistuen muun ohjelman laatimiseen kirjoittamalla näytelmiä, runoja ja lastuja.

*Elsa Hästesko-Heporauta (os. Koponen) Syntyi Puumalassa sahanhoitaja Johan Henrik Koposen ja vaimonsa Ida Karolina Liukkosen kuopuksena elokuussa vuonna 1883. Tultuaan ylioppilaaksi Helsingin Vanhasta Yhteiskoulusta vuonna 1903 hän kirjoittautui Helsingin Yliopistoon ja valitsi opiskeluaineikseen kirjallisuuden, psykologian, filosofian ja taidehistorian. Nuoren opiskelijan opinnot supistuivat kuitenkin muutamaan vuoteen, sillä hänet valittiin vuonna 1905 Huittisissa sijaitsevan Länsi-Suomen kansanopiston johtajattareksi. Opiston nuoren rehtorin, maisteri Frans Akseli Hästeskon ja Elsan välille syntyi romanssi, joka johti avioliittoon vuonna 1907. Nuoripari muutti Jyväskylään. Vuonna 1935 nimi Hästesko suomennettiin Heporaudaksi.*¹⁹

¹⁸ Keski-suomalainen 9.2.1924

¹⁹ Suomalaisia vaikuttajanaisia 1978, 171-174

Jyväskylässä *Elsa Hästesko-Heporaudan* harrastuksina olivat kansansivistys-, naisasia- ja nuorisotyö, lisäksi hän harrasti kirjallisuutta, lausuntaa ja puhetaitoa.²⁰ Molemmat *Heporaudat* olivat sytyttäviä kansanvalistajia. Aikaansaavina ihmisinä he osallistuivat monenlaiseen toimintaan. Esimerkiksi *Keski-Suomen Nuorisoseura* kukoisti heidän kaudellaan. Elsan kiinnostus kansanperinteeseen kannusti *Kalevalaisten Naisten Liiton* perustamiseen ja toimintaan kansanrunouden edistäjänä. Jyväskylässä ollessaan hän osallistui myös *Suomen Naisyhdistyksen* paikalliseen ja valtakunnalliseen työhön.²¹ Vaikka *Heporaudat* muuttivat Helsinkiin vuonna 1924, osallistui rouva *Hästesko-Heporauta* Keski-Suomen Naistenpäiville tavalla tai toisella aina kuolemaansa saakka, vuoteen 1960.²²

Rouva *Eeva Raekallio* perusti leskeksi jäätyään Haapamäelle täyshoitolan, saadakseen tuloja pienen eläkkeensä lisäksi. Hän ei tyytynyt kuitenkaan olemaan pelkkä ”ruokarouva”, vaan osallistui mielellään muun muassa nuoriso- ja raittiustoimintaan.²³ Lisäksi hän halusi uhrata voimavarojaan

²⁰ Suomalaisia vaikuttajanaisia 1978, 171-174

²¹ Päistäreet 1993, 4-5

²² Suomalaisia vaikuttajanaisia 1978, 176

²³ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, tekstikopio ”Nainen ja elämä 1954 n:o 8-9, 6

naisasian puolesta, sillä häntä harmitti keskisuomalaisien naisten välinpitämättömyys; maakunnan naiset eivät tuntuneet tajuavan mitä äänioikeuden saaminen merkitsi. Kun hän kulki ”valkaisemassa” tätä asiaa, tuli ajatus naisten yhteisten päivien mahdollisuudesta vaikuttaa naisten sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen valvetumiseen.²⁴ *Eeva Raekallio* ei osallistunut kovinkaan näkyvästi Keski-Suomen Naistenpäivien varsinaisen ohjelman laatimiseen ja pois muuttonsa vuoksi, osallistumisenkin jäi vähemmälle. Hän oli antanut kuitenkin tärkeimmän sysäyksen niiden järjestämiseen, joten valinta kunniajäseneksi vuonna 1935, ei liennyt yllätys kenellekään.²⁵

Kolmas, ja ehkä eniten esillä ollut, perustajajäsen oli Naistenpäivien ”Grand old lady” *Impi Sirkka*. Hän osallistui Naistenpäiville 1960-luvun lopulle asti. *Impi Sirkka* kuoli vuonna 1972.²⁶ Elämäntyönsä hän teki Suolahden Kansanopiston johtajattarena ja vapaa-aikansa hän käytti osallistumalla arvostettuna puhujana erilaisiin maakunnan rientoihin. Hän toimi myös puheenjohtajana Keski-Suomen Nuorisoseuran Liitossa, istui kunnanvaltuustossa ja oli jäsenenä kansakoulun johtokun-

²⁴ Keski-suomalainen 13.3.1943

²⁵ Keski-suomalainen 12.2.1935

²⁶ Keski-suomalainen 8.2.1974

nassa. Mutta ennen kaikkea hänet tunnettiin loistavana puhujana.²⁷ Myös Keski-Suomen Naistenpäivillä saatiin nauttia hänen esiintymisestään useana vuonna. Esitelmien lisäksi hän puhui yleensä Naistenpäivien avajaisissa tai päättäjäistilaisuudessa. Lisäksi ”päiviltä olisi puuttunut jotain hyvin oleellista, ellei Impi olisi käyttänyt puheenvuoroa vapaan sanan aikana”²⁸. Tätä Naistenpäivien ”sielua” muistettiin vuosien varrella monin kiitoksien. Vuonna 1955 hänelle lahjoitettiin suomalaisesta kivistä tehty koru, joka kuvasi hänen elämäntyötään. Teol.tri *Eira Paunu* puhui *Impi Sirkasta* seuraavin sanoin: ”...onhan hänen elämäntyönsä ollut saada maamme nuorista esiin se kaunis ja arvokas, mitä heissä on. Naistenpäivien tunnuksena on halu kehittää keskisuomalaista naista kansallis-isänmaallisessa ja uskonnollisessa hengessä ja tämä on ollut leimaa antavana myöskin johtaja *Sirkan* työssä”²⁹. Ja olihan hänet valittu muiden perustajajäsenten tapaan Keski-Suomen Naistenpäivien kunniajäseneksi jo vuonna 1935.³⁰

²⁷ Naisten Ääni nro 3 1929, 35

²⁸ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, Eira Paunun teksti Suolahden opiston toimittamaan *Impi Sirkka* kirjaan 5.5.1995

²⁹ Jyväskylän Sanomat 13.2.1955

³⁰ Keskisuomalainen 12.2.1935

Perustajajäsenet valittiin kukin vuorollaan Keski-Suomen Naistenpäivien kunniajäseniksi. Tämä oli kiitos siitä työstä, minkä he tekivät tapahtuman eteen vuosikymmenien aikana. Kunniajäseniksi valittiin myös muita, aktiivisia ja kiitoksen ansainneita, naisia. Heidän nimensä on koottu liitteeseen 2. Monet kunniajäsenet olivat mukana niin kauan kuin elon päiviä riitti. He olivat myöhempien vuosien tilaisuuksissa kunniavieraina ja seurasivat ohjelmaa eturiveiltä. Heidän osallistumisensa kertoi Naistenpäivien vankoista juurista ja sai nuoremman ikäpolven naiset ymmärtämään, kuinka suuresta tapahtumasta oli kysymys.

3. ORGANISAATIO JA YHTEISKUNNALLINEN AKTIIVISUUS

3.1 ”Hyvää päivää ! Täällä Naistenpäivät !

Keski-Suomen Naistenpäivät oli suuri tilaisuus, joka vaati paljon etukäteistyötä, jotta viikonlopusta tuli sitä, mitä siltä odotettiin. Naistenpäivätoimikuntalaiset hoitivat tämän vastuunalaisen työn ja

osallistuivat myös itse tilaisuuden etenemiseen puheenpitäjinä ja ”juontajina”.

Kun ensimmäisillä Keski-Suomen Naistenpäivillä oli tehty myönteinen päätös seuraavan vuoden koontumisesta, niin samoin tein valittiin myös toimikunta viemään asiaa eteenpäin. Koska tilaisuus oli koko maakunnan yhteinen ja *”jotta naistenpäivät edustaisivat koko maakuntaa valittiin jäsenet järjestelytoimikuntaan maalta ja kaupungista. Ensimmäisellä kerralla jyvaskyläläisiä valittiin kuusi ja maalaisia viisi. Myöhemmin toimikuntaa hieman laajennettiin, mutta kaupunkilaisten ja maalaisten suhde säilyi samana³¹”*. Enimmillään toimikunnassa oli 19 jäsentä. Keski-Suomen *”Naistenpäivätoimikunnan jäsenet eivät edustaneet mitään järjestöä, mutta heidät tunnettiin naisten yhteisiä asioita harrastaviksi henkilöiksi. NNKY:läisiä oli alusta asti mukana naistenpäivillä ja heitä valittiin myös toimikuntaan. (NNKY:n) Johtokunnan jäsenistä olivat toimikunnassa mm Hilma Ihala, Elli Paunu, Kyllikki Riihijärvi, Eira Paunu ja Hilikka Cleve³²*. Myös muun muassa *Jyväskylän Akateemiset Naiset ry:n* johtokunnasta löytyi tuttuja nimiä:

³¹ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, Eira Paunun teksti Suolahden opiston toimittamaan Impi Sirkka kirjaan 5.5.1995

³² Paunu 1982, 92

*Tyyne Wahlman, Eira Paunu, Onerva Mäki ja Anni Oksanen.*³³ Selvää on, että Jyväskylän aktiiviset naiset ottivat osaa monenlaiseen järjestö- ja yhdistystoimintaan, mutta Keski-Suomen naistenpäivätoimikuntaan he osallistuivat aktiivisina yksilöinä, eivät niinkään yhdistystensä edusnaisina.³⁴

Naistenpäivätoimikunnan kokoukset olivat lämpimiä ja kodikkaita, mutta tehokkaita tilaisuuksia. *Impi Sirkka* muistelee lämmöllä muutamia alkuvuosien toimikuntalaisia seuraavasti: *"Ida Peura. Sinun suuren salisi sohvan nurkassa me istuimme ja innostuimme. Mielestäni ensimmäisten kokousten muistelemisen vie aina ajatukset Sinun saliisi. Siellä oli valoisa ja hyvä olla. Eine Salonen, Sinä suuren koulun rehtori, olit puheenjohtajana, mutta vain juhlassa, niissä kodikkaissa neuvottelukokouksissa Sinä olit herkkä, hyvä ystävä. Me unohdimme siellä kaikki arvot ja arvonimet kokonaan, me olimme vain ystäväpiiri. Entä Sinä Tyyne Karpio, meidän juoksu-tyttöemme, Sinä ja Ingeborg Becker ! Kun mitä piti*

³³ Katajainen 1998, 80

³⁴ Toimikunnan jäsenet on koottu liitteeseen 1 vuoteen 1961 asti. Naistenpäivä toimikunnan vaali pidettiin ensimmäisenä kokoontumispäivänä ja vaalissa valittujen nimet lueteltiin yleensä seuraavan päivän Keski-Suomen Naistenpäivä-uutisoinnin yhteydessä.

puuhata, otitte te kaksi aina ne kaikkein pienimmät – ihmisten mitoilla pienimmät – tehtävät hoitaaksenne³⁵.

Kokouksia vietettiin yksityiskodeissa, jonkun jäsenistä toimiessa kokoonkutsujana. Kokouksista laadittiin pöytäkirja ja osa niistä on tallella Keski-Suomen Naistenpäivien arkistossa Jyväskylän Maakunta-arkistossa. Ne saattoivat olla esimerkiksi seuraavanlaisia:

*”Naistenpäivä-toimikunnan kokous oli Puuppolan Ollilassa 2 p:nä toukokuuta 1943. Läsnä olivat :
Kaupunkilaisista: Puheenjoht. I Becker, T Haapasalo, L. Horelli, T. Ruusala, E. Paunu, O. Risula ja A. Harjama*

Maalta: H. Halinen, H. Oksanen ja I. Ollila

1§

Kesäisen kauniina päivänä otti Ollilan emäntä Iida Ollila, toimikuntalaiset avosylin vastaan. Talon runsaat ja mieluiset antimet nautittiin mielihyvin. – Sitten ryhdyttiin virallisten asioiden käsittelyyn:

Luettiin ja hyväksyttiin edellisen kokouksen päiväkirja. Esiteltiin tilit ”Naistenpäiviltä” ja todettiin että rahatilanne oli hyvä. Ilmoitettiin, että ...³⁶

³⁵ Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933, 17-18

Toimikunta kokoontui tarvittavan määrän kertoja ja jokaisen puheenjohtajan persoona vaikutti kokoontumisiin. Puheenjohtajana toimiessaan *Eira Paunun* tapoihin kuului soittaa toimikunnan jäsenille marraskuun alussa ja sanoa: ”Hyvää päivää! Täällä naistenpäivät!”. Tämä oli merkinä muille, että nyt alkoi aherrus seuraavan helmikuun Naistenpäiviä varten.³⁷

Työtä toimikunnalla riitti. Esitelmöitsijöiden valinta oli tarkkaa puuhaa. Oli saatava puhujiksi sellaisia henkilöitä, joiden ajatukset kiinnostivat kuulijoita. Ajankohtaisuus ja asiantuntevuus toi päiville aikansa kuuluisia naispuhujia. Aiheiden³⁸ taas tuli olla monipuolisia, koska kuulijoina oli vaativia ja hyvin erilaisissa elämäntilanteissa olevia naisia.

Kutsu Keski-Suomen Naistenpäiville esitettiin yleisesti paikallisissa sanomalehdissä. Toimikunta laati kutsun ja etukäteen julkaistavan ohjelmarunгон. Lisäksi juuri ennen viikonlopun tilaisuutta, lehtimiehet saattoivat haastatella jotakuta toimi-

³⁶ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, kouksien pöytäkirjat

³⁷ Haastattelunauha vuodelta 1966

³⁸ Esitelmöitsijöistä ja esitelmien aiheista tarkemmin kappaleessa 4.1 ja LIITTEESSÄ 3

kunnan jäsentä ohjelmasta, esiintyjistä tai muista Naistenpäiviin liittyvistä asioista. Kaikki aihetta käsittelevät tekstit toivat tietenkin tarvittavaa huomiota ja näin ollen toimivat ikään kuin mainoksina. Toimikunnan tehtäviin kuului kaikista tilajärjestelyistä huolehtiminen, kokoontumislupien hakeminen, kirjanpidon valvonta, koko viikonlopun ohjelman laatiminen juhlaillamien ruokalistaa ja arpajaisia myöten.

Toiset toimikunnan jäsenistä olivat mukana parikymmentäkin vuotta yhteen menoon, toiset ehkä vain kerran. Erikoisuutena voidaan mainita vuonna 1945 ja 1946 valittu siirtolaisten edustaja, rouva *Maija Jääskeläinen*. Hän oli ollut Sortavalan Naistenpäivien toimikunnan monivuotinen jäsen.³⁹

Toisena poikkeuksena voidaan mainita vuosina 1928-1931 toimikunnassa mukana olleet sosiaalidemokraattisten naisten edustajat *Hilma Koski* (toimikunnassa vuosina 1928-1931) ja *Hilma Virtamo* (1928-1929). Vaikka Keski-Suomen Naistenpäivät yrittivät esiintyä puoluesidonnaisuudesta vapaana tilaisuutena, ei sen toimikunnassa eikä tilaisuuksissa ollut sosiaalidemokraattisia naisia mukana enää noiden vuosien jälkeen.⁴⁰

³⁹ Keskisuomalainen ?.2.1945

⁴⁰ Kokko 1998, 173-174

Kun Keski-Suomen Naistenpäiviä vietettiin 25. ker-
 ran vuonna 1951, tapahtui eräänlainen
 ”vahdinvaihto”. Pitkiä aikoja toimikunnassa muka-
 na olleet naiset anoivat joukolla eroa tehtävistään.
 Syynä ei ollut pelkästään väsyminen, vaan myös
 halu antaa uudelle sukupolvelle mahdollisuus
 osallistua tilaisuuden järjestämiseen. Ne jotka jat-
 koivat, ohjasivat uudempia jäseniä toimikunnan
 työhön.⁴¹ 1950-luvun loppuun mennessä olivat
 kaikki ”veteraanit” luovuttaneet paikkansa nuo-
 remmille. Selkeästi oli havaittavissa uuden suku-
 polven ottavan ohjat käsiinsä. Tämä oli vanhem-
 mille naistenpäiväläisille mieleistä. Näin oli saatu
 turvattua Naistenpäivien jatkuvuus.⁴²

Keski-Suomen Naistenpäivien talous hoidettiin tar-
 kasti. Vuosittain pidettiin kirjanpitoa, mistä rahaa
 tuli ja mihin sitä meni. Tili- ja kassakirjat oli laa-
 dittu huolella, sisältäen asianmukaiset tilintar-
 kastajien allekirjoitukset. Keski-Suomen Naisten-
 päivien päätarkoituksena ei ollut tehdä
 taloudellista voittoa. Kerääntyneillä varoilla katet-
 tiin erinäisiä tilaisuuksien järjestämisestä koituvia

⁴¹ Keski-suomalainen 11.2.1951

⁴² Katso LIITE 1

kuluja ja harjoitettiin pienimuotoista avustustoimintaa.⁴³

Varoja Keski-Suomen Naistenpäivät saivat oikeastaan vain pääsylipputulosta ja erilaisista keräyksistä, esimerkiksi kolehdin keruusta ja arpojen myynnistä. Muutamia rahalahjoituksia lukuun ottamatta varat kertyivät suurelta osin lipputulosta. Päivällä pidetyt esitelmätilaisuudet olivat maksuttomia, mutta iltatilaisuuksiin myytiin lippuja. Varsinkin yhteisten juhlaillallisten osanottajamäärää oli tilojen vuoksi usein kontrolloitava, joten lippujen myynnillä rajoitettiin osallistujamäärää.⁴⁴

Alkuvuosina tilaisuudet saatiin pitää ilmaiseksi Kaupungintalolla ja puhujat tyytyvät pelkkiin matkakorvauksiin. Sotien jälkeen suurimmiksi menoeriksi muodostuivat juuri juhlasalien vuokra ja esiintymispalkkiot. Myös iltaisin järjestetyt juhlaillalliset nielivät ison osan varoista. Mutta kun Keski-Suomen Naistenpäivät kokoontuivat vain kerran vuodessa, niin mistään ei haluttu tinkiä. Myös

⁴³ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, tili-
kirja 1932-1960 ja kassakirja 1961-1974

⁴⁴ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ti-
likirja 1932-1960 ja kassakirja 1961-1974

muualta tulleet puhujat haluttiin kestitä hyvin kiitokseksi arvokkaista esitelmistä. Rahaa kului myös lehti-ilmoitteluun ja painatuskuluihin. Voidaan todeta, että paikallisten lehtimiesten naistenpäivä-myönteiset lehtijutut 1920-luvun loppupuoliskolla antoivat lisäksi ilmaista mainosta tilaisuudesta. Myönteinen kirjoitustapa herätti monen kotiin jääneen kiinnostuksen seuraavaa vuotta varten. Ylijääneillä varoilla tuettiin muun muassa *Helsingin yliopiston Keskisuomalaisen Osakunnan* toimintaa muutamilla rahalahjoituksilla ja vuodesta 1943 eteenpäin osa varoista annettiin vuosittain Keski-Suomen Naistenpäivien kummityölle.⁴⁵

Yksi toimikunnan tärkeistä tehtävistä oli järjestää tilaisuudelle sopiva pitopaikka. Viidenkymmenen vuoden aikana kokoontumispaikka ei paljoakaan vaihdellut, sillä niitä oli vain neljä. Ensimmäiset 16 vuotta, sodan alkamiseen asti, kokoonnuttiin Jyväskylän Kunnallistalolla, nykyisellä Kaupungintalolla. Kaupunki suhtautui tilaisuuteen myönteisesti ja antoi kaupungintalo sivuhuoneineen Keski-Suomen Naistenpäivien käyttöön ilmaiseksi. Pitopaikkana kaupungintalo oli kovasti pidetty sillä ” *olihan siellä kauniin juhlasalin lisäksi avara tar-*

⁴⁵ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, tili-
kirja 1932-1960 ja kassakirja 1961-1974

*joiluhuone ja sivuhuoneita. Kaikki ne täyttyivät juh-
lille tulleista näyttämöä, eteistä ja akkunan pieliä
myöten, sillä väki ei vuosien mittaan vähentynyt.
Jopa sähkölamputkin heiluivat alakerran viraston
katossa väen paljouden tähden”⁴⁶.*

Vuonna 1943 kokoonnuttiin uusissa tiloissa, Valti-
ontalossa. Nämä tilat eivät saaneet varauksetonta
kiitosta; siellä ei ollut kahvinkeittomahdollisuutta
ja tilat olivat jatkuvasti ahtaat. Talosta annettiin
käyttöön vain juhlasali ja sekin vain vuokraa vas-
taan. Tilanahtaus helpotti, kun vuonna 1958 saa-
tiin juhlapaikaksi Jyväskylän Kasvatusopillisen
Korkeakoulun, nykyisen Jyväskylän Yliopiston,
juhlasali.⁴⁷ Nyt oltiin tyytyväisiä juhlasaliin, ”jonka
juhlavat puitteet tarjosivat naistenpäiville erinomai-
sen hyvän taustan. Sali oli saatettu juhla-asuun
Suomen lipuin ja viherkasvein sekä naistenpäivien
tunnuksen avulla. Sali oli ääriään myöten täynnä
eri puolelta Keski-Suomea saapuneita osanottajia,
joiden joukossa nähtiin lukuisasti tunnettuja keski-
suomalaisia naisia”⁴⁸. Tämä juhlapaikka säilyi aina
vuoteen 1966 asti ja väli vuoden jälkeen vuodesta

⁴⁶ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, Elli
Paunun teksti Piirteitä Keski-Suomen Naistenpäi-
viltä 25 vuoden aikana, sivu 3.

⁴⁷ Jyväskylän Sanomat 16.2.1958

⁴⁸ Keski-suomalainen 16.2.1958

1968 vuoteen 1974 kokoonnuttiin pienimuotoisemmin Jyväskylän Klubilla.⁴⁹

3.2 ”Keski-Suomesta olisi muodostettava oma lääni, jonka pääkaupunkina olisi Jyväskylä...”

Keski-Suomen Naistenpäivät toiminnasta on mainittava eräitä hankkeita, jotta saataisiin oikea kuva sen toiminnasta. Naistenpäiväläisten aktiivisuus ulottui monelle taholle. Naiset ottivat päivillään kantaa myös ajankohtaisiin asioihin ja ongelmiin sekä toivat julki mielipiteitään, esimerkiksi sanomalehtienlehtien sivuilla.

Suurin, ja naistenpäiväläisille rakkain, hanke oli Jyväskylän Talouskoulu. Se sai alkunsa jo ensimmäisillä Naistenpäivillä vuonna 1924. Sanomalehti *Keskisuomalaisen* miestoimittaja toteaa, että ajatus oli alunperin miehen. Toimittajan mielestä oli sitäkin ilahduttavampaa, kun kysymys otettiin ensimmäisten Naistenpäivien ensimmäiseksi aiheeksi.⁵⁰ Sen alusti johtajatar *Alli Oksanen* ja ajatus sai niin myönteisen vastaanoton, että heti, samoin tein, valittiin hanketta eteenpäin vievä toimikun-

⁴⁹ Keskisuomalainen 8.2.1974

⁵⁰ Keskisuomalainen 12.2.1924

ta.⁵¹ Siihen valittiin seuraavat henkilöt: *Alli Oksanen*, kokoonkutsujana, *Impi Sirkka*, *Ida Juselius*, *Hilma Oksanen*, *Olga Luomi*, *Ida Peura*, *Seera Toivonen*, *Sauramo Oksanen*, *Evi Spolander*, sekä herrat *K.V. Koskelin*, *T. Vihula*, *Aaro Jaskari*, *O. Keskinen*, *V. Vesterinen*, *Samuli Peura*, *Aatos Schildt*, *O. Heikinheimo* ja *Heikki Hyppönen*. Vauhdittavan syyksen talouskoulun toteuttamiselle antoi myös kauppaneuvos Hanna Parviaisen suuri rahallinen lahjoitus.⁵² Sitä tarvittiinkin kovasti, sillä ensimmäinen takaisku koulun perustamisessa oli, ettei tuota, edellä mainittua, arvovaltaista toimikuntaa saatu koskaan koolle. Vain *Alli Oksanen*, *Hilma Oksanen*, *Ida Peura*, *Sauramo Oksanen*, *K.V. Koskelin* ja *Heikki Hyppönen* lähtivät aktiivisesti perustamaan talouskoulua. Tärkeä, hanketta eteenpäin vievä, voima oli myös Keski-Suomen maakuntapäivillä perustettu Jyväskylän Talouskouluyhdistys ry.⁵³

Mutta vaadittiin vielä paljon työtä, ennekuin Talouskoulu saatiin toimintaan. Kaupungilta ja kunnilta koetettiin saada tukea ja yksityisiltä ihmisiltä

⁵¹ Saarijärven Paavo 12.2.1924

⁵² JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, Elli Paunun teksti Piirteitä Keski-Suomen Naistenpäiviltä 25 vuoden aikana, 5

⁵³ Suomalainen1979, 19

otettiin apua vastaan koulun kannatuslistojen muodossa. Keski-Suomen Naistenpäivien tilaisuuksissa järjestettiin arpajaisia hankkeen tukemiseksi.⁵⁴ Jyväskylän Talouskoulu, Keski-Suomen Naistenpäivien ”lapsi” ja ”tytär” aloitti toimintansa elokuussa vuonna 1929. Hakijoita oli alusta alkaen paljon, muualtakin päin Suomea, mutta maakunnan omat tyttäret olivat etusijalla. Opetuksen jatkuvuuden takasi vuodesta 1938 myönnetty valtion tuki. Kiitokseksi olemassaolostaan koko koulu osallistui vuosittain – kunniatehtävänään – naistenpäiville. Talouskoulussa järjestettiin naistenpäiväläisten ruokailua ja iltamia. Näillä illallisilla osallistujat saattoivat sitten tarkastaa suojattiensa taloustaidot, sillä oppilaat huolehtivat opettajien johdolla ruuanvalmistuksesta, kattauksesta ja tarjoilusta.⁵⁵

Keski-Suomen Naistenpäivät osoitti yhteiskunnallista aktiivisuutta ottamalla kantaa erilaisiin asioihin. Kannanotot olivat julkituotuja mielipiteitä naisia huolettavista asioista. Ensimmäisten vuosien aikana raittiusasia oli tärkeä teema Keski-Suomen Naistenpäivillä. Vuonna 1924 Keski-Suomen Naistenpäivät esittivät paikallisten sanomalehtien sivuilla raittiutta koskevan ponnin. Muiden nuorten

⁵⁴ Sisä-Suomi 3.2.1925

⁵⁵ Jyväskylän sanomat 11.2.1956

ohella oltiin huolestuneita asevelvollisuuttaan suorittavien nuorukaisten raittiudesta. Naistenpäivät päättivät lähettää, johtaja *Impi Sirkan* esittämän, ponnien Helsingissä pidettävän naisten yleiselle raittiuskokoukselle sekä sotaväen johdolle. Ponnissa esitettiin, että upseeristo noudattaisi ehdottomasti raittiutta, esimerkkinä nuorille sotamiehille.⁵⁶

Vuonna 1928 Keski-Suomen Naistenpäivät julistivat yleisen ”torakkasodan” Keski-Suomeen. Ammattientarkastaja *Elin Bergroth* piti esitelmän asunthygieniasta. Esitelmä kodin tuholaisista herätti naistenpäiväläisten joukossa varsin ”sotaisan hengen”, ja naistenpäivätoimikunta sai tehtäväkseen asian eteenpäin viemisen.⁵⁷ Myrkyt ja muut tuhoamiskeinot sovittiin hankittaviksi yhteisostoina ja ”isku” suoritettavaksi kaikkialla samanaikaisesti seuraavan kuun aikana. Oli tärkeää, että puhdistus tapahtuu kaikissa taloissa samanaikaisesti, etteivät tuholaiset ”pääse muuttamaan naapurisiin”.⁵⁸

⁵⁶ Saarijärven Paavo 12.2.1924 ja Keskisuomalainen 12.2.1924

⁵⁷ Naisten Ääni nrot 4-5 1928, 79

⁵⁸ Sisä-Suomi 12.2.1928

Keski-Suomen maakuntahenki⁵⁹ alkoi merkittävästi nousta 1920-luvun loppu puoliskolla ja siihen liittyvän läänikysymyksen ollessa kuumimmillaan 1930- ja 40-luvuilla, otti myös Keski-Suomen Naistenpäivät kantaa asiaan. Rouva *Eeva Raekallio* esitti alustuksen Keski-Suomen läänikysymyksestä vuoden 1930 Naistenpäivillä. ”*Esitelmöitsijä selosti äsken julkaistua lainvalmistelukunnan ehdotusta maamme uudeksi lääni- ja maakuntajaoksi, jossa Keski-Suomen maakunta ehdotetaan kuuluvaksi Pohjois-Hämeen lääniin, läänin pääkaupunkina Tampere*⁶⁰. Ajatusta, jossa Keski-Suomen maakunta sidottaisiin Pohjois-Hämeen lääniin, koettiin keskisuomalaisten keskuudessa heidän asiansa väheksymiseksi.⁶¹ Rva *Eeva Raekallio* jatkoi selos-

⁵⁹ Esimerkkinä maakuntahengen noususta oli ensimmäiset Keski-Suomen maakuntapäivät vuonna 1924. Seuraavat pidettiin vuonna 1929 ja niillä perustettiin Keski-suomen maakuntaliitto 5.8.1929. Myöhemmin lääniasia siirtyi enemmän virallisten tahojen, kuten kunnallisten piirien, eteenpäin viemäksi. Mutta aatteellisella puolella, johon Keski-Suomen naistenpäivätkin kuuluivat, toimivat myös asian eteenpäin viemiseksi. Vuonna 1930 naistenpäiväläiset lähettivät valtioneuvostolle vetoamuksen oman läänin puolesta. (Keski-Suomen historia 3,1993, 14-15)

⁶⁰ Saarijärven Paavo 11.2.1930

⁶¹ Karhunen 1969, 70

taen ”ehdotuksen sopimattomuutta keskisuomalais-
ten kannalta katsottuna ja lopetti esityksensä pon-
siin, joissa lausuttiin toivomus että Keski-Suomesta
olisi muodostettava oma lääni, jonka pääkaupunki-
na olisi Jyväskylä...” Lisäksi puhuja halusi kes-
kisuomen naiset toimimaan läänikysymyksen
puolesta. Asiasta käytiin kiivaasti keskusteluja,
joiden pohjalta ponnet päätettiin esittää maakun-
takoukselle ja sen kautta valtioneuvostolle asti.⁶²
Lääni-hankkeen toteutuessa⁶³ palattiin myös
Naistenpäivillä aiheeseen. Maisteri *Sirkka Valjakka*
kertoi vuoden 1960 tilaisuudessa Keski-Suomen
läänin muodostumisen vaiheista ja toi julki yleistä
kiitollisuutta niitä kohtaan, jotka ovat osaltaan
edistäneen hanketta – eli kiitos kuului myös Keski-
Suomen Naistenpäivien osallistujille.⁶⁴

Keski-Suomen Naistenpäivät halusivat osaltaan
kannustaa maakuntansa nuorison opiskelua. Jotta
”*nuoret tuntevat saaneensa kotimaakuntansa nais-
ten, äitiensä, sisartensa ja opettajiensa siunauk-*

⁶² Saarijärven Paavo 11.2.1930 ja Sisä-Suomi
11.2.1930

⁶³ Vuonna 1956 eduskunta teki periaatepäätöksen
läänin perustamisesta ja vuoden 1959 budjettiin
varattiin siihen varat

⁶⁴ Jyväskylän Sanomat 14.2.1960

sen⁶⁵”, naistenpäiväläiset valmistivat Helsingin yliopiston Keski-suomalaiselle Osakunnalle⁶⁶ oman lipun vuosijuhlan kunniaksi. Vuoden 1934 Naistenpäiviin tuli yllättävä muutos, kun Keski-suomalaisen Osakunnan lippuvartio saapui kiittämään, kauniin puheen myötä, hyväntekijöitään.⁶⁷ Osakuntaa tuettiin myöhemminkin, rahalahjoitusten muodossa.⁶⁸

Nuorisolle tarjottu huonolaatuinen kirjallisuus huolestutti 12. Naistenpäivien osallistujia. Toimikunta oli ennakkoon suunnitellut julkilausuman siveellisen kirjallisuuden puolesta. Tämän hyväksyi kaikki, yli 500 paikalla ollutta naista. Julkilausuma vetosi kunnollisen kirjallisuuden puolesta, kirjastoille ja kustantajille osoitettuna, jottei nuoriso saisi huonoja esimerkkejä elämäänsä lukemastaan kirjallisuudesta. ”*Isänmaan edun ja nuorten onnen nimessä: tarjotkaa heille hyvää ja kaunista. Tositaide täyttää kauneuden ja siveellisyyden vaatimukset*⁶⁹”.

⁶⁵ Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933, 10

⁶⁶ Keski-Suomen historia 3, 1993, 15-16

⁶⁷ Sisä-Suomi 11.2.1934

⁶⁸ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, tili-
kirja 1932-1960 ja kassakirja 1961-1974

⁶⁹ Naisten Ääni nro 5 1935, 71

Vuonna 1943 Keski-Suomen Naistenpäivät ottivat kummitytön, tarkoituksena ottaa osaa sodan uhrien auttamiseen. *Ingeborg Becker* ehdotti jo suunnittelukokouksessa, että *Eeva-Liisa Pellisestä* tulisi Naistenpäivien suojatti. *Eeva-Liisa Pellinen* syntyi 1.11.1942. Hänen isänsä menehtyi tapaturmaisesti pian syntymän jälkeen. Päätettiin, että äidille maksettaisiin taloudellista tukea tietty summa kuussa, tarkastaja Risulan huolehtiessa asiasta.⁷⁰ Tulevina vuosina saatettiin kerätä kolehti jumalanpalveluksen aikana tai myydä arpoja illallistilaisuuksissa asian hyväksi. Vuonna 1950 kummityttö esiteltiin naistenpäiväläisille.⁷¹ Kummityöstä pidettiin ”huolta” aina siihen asti, kun hän valmistui lukion jälkeen sairaanhoitajaksi.⁷²

⁷⁰ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, pöytäkirjat

⁷¹ Sisä-Suomi 12.2.1950

⁷² Keskisuomalainen 8.2.1965

4. KESKI-SUOMEN NAISTENPÄIVIEN VALISTUKSELLINEN JA TAITEELLINEN SISÄLTÖ

4.1 ”Onko ehdottomalla raittiudella mitään merkitystä elämässä ja kasvatuksessa ?”

Esitelmät muodostivat Keski-Suomen Naistenpäivien sisällöllisen rungon. Alkuvuosina niitä saattoi olla viikonlopun aikana kymmenkunta, loppuvuosina vähemmän. Paikalle pyydettyt puhujat ja heidän esitelmiensä aiheet sitovat Keski-Suomen Naistenpäivät selvästi kulloinkin vallitsevaan yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja aikakauteen. Suurin osa esitelmistä oli ajankohtaisia asioita käsitteleviä, jotkut hieman yleisluontoisempia. Esitelmien aihepiireistä voidaan nostaa esille ainakin, alkuvuosiin painottuneet, raittiutta ja martha-aatetta käsittelevät esitelmät. Ne muuttuivat sotien jälkeen lasten ja nuorten ongelmien pohtimiseksi ja, varsinkin emännille suunnattuihin, maatalouden osa-alueita käsitteleviksi tietopaketeiksi. Kotiin ja terveyteen liittyvät aiheet toistuivat vuosittain. Kulttuuria käsiteltiin hieman harvemmin. Yhteis-

kunnalliset aiheet naisten näkökulmasta olivat, melkeinpä vuosittain, mukana aina 1960-luvulle.⁷³

Pyydetyt puhujat edustivat naisammattaje laidasta laitaan. Esiintyjinä saattoi olla ministereitä ja kansanedustajia yhtä hyvin kuin arkkitehtejä ja insinöörejä. Kirjailijat, toimittajat, sairaanhoitajat, lääkärät, professorit, opettajat ja kotitalouskonsulentit kävivät jakamassa tietoa omasta erikoisalastaan.⁷⁴ Aina ei tarvittu kuuluisaa puhujaa tai oman alansa taitajaa, sillä ryhmäkeskustelut antoivat yleisöllekin mahdollisuuden osallistua. Esimerkiksi vuonna 1959 ensimmäisenä kokoontumispäivänä pohdittiin ryhmissä äidin ja tyttären suhdetta ja mielipiteet esiteltiin kaikkien kuultaviksi seuraavana päi-

⁷³ Esitelmien aiheet sekä esitelmöitsijät ammattinimikkeineen on listattu liitteeseen 3. Tiedot löytyvät ohjelmalehtisistä ja kunkin vuoden sanomalehdistä. Kymmenen ensimmäisen vuoden esitelmät on koottu myös julkaisuun nimeltä *Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933*. Näiden vuosien osalta on mukana muutama iltatilaisuudessa esitetty puhe, mutta myöhemmin on otettu mukaan vain päivätilaisuuksien, ohjelmassa ilmoitetut esitykset. Vuoden 1933 jälkeen ei iltatilaisuuksissa juuri esitetty valistavia puheita, vaan siirryttiin kevyempiin esityksiin ja juhlapuheisiin.

⁷⁴ Katso LIITE 3

vänä⁷⁵ ja vuoden 1962 päivillä keskusteltiin isomalla joukolla suvun merkityksestä⁷⁶. Eräät puhujista esiintyivät viidenkymmenen vuoden aikana useammankin kerran. Ministeri Tyyne Leivo-Larsson puhui vuonna 1949 uusimmista sosiaalisista parannuksista ja vuonna 1966 hän saapui kertomaan diplomaatin työstään Keski-Suomen Naistenpäivien 40-vuotisjuhlaan.⁷⁷

Vuonna 1966 tapahtui eräänlainen Naistenpäivien historiallinen vallankumous. Puhujakorokkeelle nousi ensimmäistä kertaa mies. Esityksensä alussa pastori *Matti Hakkarainen* tunnusti, ”*olevansa hieman jännittynyt, koska hän oli saanut kunnian astua naistenpäivien 40-vuotisen historian aikana ensimmäisenä miehenä kateederille*”⁷⁸. Keski-Suomen Naistenpäivät olivat ylpeitä siitä, että he olivat päässeet alkuun ja pärjänneet ”ilman miehiä”, mutta ”*kypsään keski-ikään tultuaan naistenpäivät olivat myös itsenäistyneet siinä määrin*”, ettei itsetunto horjunut, vaikka puhujaksi pyydettiin

⁷⁵ Keski-suomalainen 8.2.1959 ja Jyväskylän Sanomat 9.2.1959

⁷⁶ Keski-Suomen Iltalehti 19.2.1962

⁷⁷ Sisä-Suomi 15.2.1949 ja Keski-suomalainen 14.2.1966

⁷⁸ Keski-Suomen Iltalehti 14.2.1966

mies.⁷⁹ Kirjailija Elsa Heporauta toteaa kuitenkin vuonna 1956, 30-vuotisjuhlien yhteydessä, että ”ei olisi tullut mitään, elleivät miehet olisi antaneet tukeaan” viitaten tällä muun muassa päätoimittaja Heikki Hyppösen alkuvuosien myötämieliseen kirjoitteluun Keski-Suomen Naistenpäivistä.⁸⁰

Tilaisuuden järjestäjinä oli monia naisjärjestöjä ja -yhdistyksiä. Koska kyse oli nimenomaan yhteistyöstä, ei kenenkään edustama asia saanut viedä liiaksi huomiota. Esitelmien kautta kunkin ryhmän omaa viestiä saatiin kuitenkin kuuluville. Näin saatiin ohjelmasta tasapainoinen, monipuolinen ja kiinnostava. Kaikki esitelmät eivät suinkaan olleet sidotut mihinkään järjestöön tai ”aatteeseen”, vaan ne koskivat naisia kunnan ja yhteiskunnan jäseninä, taiteenystävinä, maatalonemäntinä ja lastenkasvattajina.⁸¹

Esitelmien aiheet vaihtuvat ja muuttuvat, mutta aivan selvää vuotta näille muutoksille ei voi esittää. Jotkut aiheet pysyivät, melkeinpä muuttumattomina, vuosikymmenestä toiseen ja toiset jäivät pois, antaen tilaa uusille, ajankohtaisille aiheille. Jonkinlainen, ehkä hieman keinotekoinen, muu-

⁷⁹ Keskisuomalainen 13.2.1966

⁸⁰ Keskisuomalainen 11.2.1956

⁸¹ Keskisuomalainen 8.2.1974 ja LIITE 3

tosvaihe voidaan muutamien esitelmäaiheiden osalta ajoittaa sotien aikaan. Ennen sotia raittiuskysymys⁸² herätti kansalaisten keskuudessa paljon keskustelua, kuten myös Keski-Suomen Naistenpäivillä. Kuuluisimpana puhujana raittiuden tiimoilta oli vuonna 1927 esiintynyt ministeri *Miina Sillanpää*⁸³.

Huoli nuorten raittiudesta oli ollut koko Keski-Suomen Naistenpäivien järjestämisen alkuperäinen syy⁸⁴. Melkein joka vuosi aiheesta puhui joku. Emäntä *Eveliina Alakulju* puhui raittiudesta ja siveellisyydestä vuosina 1925 ja 1926⁸⁵ ja Vapaaheratar *Ida Yrjö-Koskinen* käsitteli raittiuden ja koti-

⁸² Raittiustiili oli yksi niistä naisten erillisjärjestöistä, joiden kautta vuosisatamme alussa naisen yhteiskunnallinen aktivoituminen voimistui. Työväestön erottua raittiustiilikkeestä, muuttui sen luonne vahvasti keskiluokkaisten naisten yhteenliittymäksi. Raittiustoiminta määriteltiin kansalaismoraalin lujittamiseen tähtääväksi ja muita siveellisyysspyrintöjä tukevaksi kasvatustyöksi. (Irma Sulkusen artikkeli Naisten järjestäytyminen ja kaksijakoinen kansalaisuus teoksessa *Kansa* liikkeessä 1989)

⁸³ Naisten Ääni 1927 nro 3, 43

⁸⁴ Keski-suomalainen ??.1943

⁸⁵ Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933, 3

talouden yhteyttä ensimmäisillä Keski-Suomen Naistenpäivillä. Vapaaherratar korosti, että vaimojen tulisi pitää kodit puhtaina ja viihtyisinä, jottei aviomiehen tekisi mieli lähteä pois kotoa, ”juomahimoansa tyydyttämään”.⁸⁶ Ministeri *Miina Sillanpää* ja *Eine Salonen* pohtivat, vuosina 1927 ja 1928, mitä suomalainen nainen saattoi tehdä raittius-asian hyväksi⁸⁷. 1930-luvun jälkeen asiaan ei enää palattu. Naisten huolet eivät suinkaan olleet ohi, vaan tilalle tuli muita vastaavia ongelmia. Esitelmien aiheiksi nousi 1940-luvulla esimerkiksi kasvava nuorisorikollisuus, avioerot ja niiden vaikutukset sekä lasten ja nuorten kasvatus.⁸⁸

Martat ja marttatyö olivat myös näkyvästi esillä ennen sotia. Esitelmien lisäksi martat olivat rakentaneet Keski-Suomen Naistenpäivien yhteyteen kiinnostavia kotiin ja kotitalouteen liittyviä näyttelyitä⁸⁹. Kolmen ensimmäisen vuoden aikana esiteltiin marttojen toimintaa yleisesti. Asialle oli selvä sosiaalinen tilaus. Suomalaisen Marttaliiton Keskustoimikunta oli kehottanut valloittamaan uusia alueita tältä alueelta, syynä se, että maratta-aate oli

⁸⁶ Keski-suomalainen 12.2.1924

⁸⁷ Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933, 3-4

⁸⁸ Katso LIITE 3

⁸⁹ Marttojen näyttelyistä enemmän sivulla 64

levinnyt sängen huonosti Keski-Suomessa.⁹⁰ Seuraavien vuosien aikana esitelmissä paneuduttiin kodinhoitoon. Vinkkejä tuli kotitalouden järjestyksellistämiseen, pientilan puutarhan hoitoon ja siipikarjan hoitoon.⁹¹

Martta-yhdistyksen toiminta ei koskenut kuitenkaan pelkästään naisia ja koteja, sillä he pyrkivät vaikuttamaan myös koko yhteiskuntaan. Toiminnalle haluttiin siis saada laajempi yhteiskunnallinen merkitys. Tätä kautta voidaan tarkastella myös Keski-Suomen Naistenpäivien suhtautumista, tärkeään kysymykseen naisen asemasta kodissa ja yhteiskunnassa. Jos 1910- ja 1920-luvulla oli riittänyt, että naiset osallistuivat yhteiskunnalliseen elämään jos siihen jäi aikaa kodinhoidolta, niin 1930-luvulla sen sijaan pidettiin itsestään selvänä, että jokaisen naisen velvollisuus oli olla yhteiskunnallisesti aktiivinen.⁹² Martat kannattivat vallitsevaa yhteiskuntajärjestystä. Valkoisen Suomen perusarvoja – kotia, uskontoa ja isänmaata – ei kyseenalaistettu. Martat esiintyivät kuitenkin puolueettomina, mikä oli tyypillistä keskiluokkaisille järjestöille.⁹³ Näin myös Keski-suomen Nais-

⁹⁰ Ollila 1993, 75 ja Emäntälehti 1925 nro 3, 58

⁹¹ Katso LIITE 3

⁹² Ollila 1993, 142 ,144

⁹³ Ollila 1993, 153

tenpäivien toiminta, yhteiskunnallinen aktiivisuus, tapahtumaa järjestävät yhteisöt ja esimerkiksi esitelmien aiheet ja puhujat antavat kuvan vallitsevan yhteiskunnallisen järjestelmän puolestapuhujana.

Koti ja naisten yhteiskunnalliset tehtävät ja mahdollisuudet olivat myös suosittuja puheenaiheita. Molempia aiheita käsiteltiin aina 1960-luvulle asti. Kaikki kotiin ja kotitalouteen olivat luonnollisesti lähellä naisten sydämiä. Esitelmät käsittelivät ja tiedottivat mallikeittiöistä ja järkeistetyistä pyykinpesusta aina taloudelliseen ajatteluun. Lastenkasvatus ei aiheena myöskään vanhentunut. Mukaan vuosien varrella puhuttiin myös kuuroista lapsista ja pienokaisten askartelun tarpeellisuudesta.⁹⁴

Naisten osallistuminen kunnalliseen ja yhteiskunnalliseen elämään oli sangen vähäistä vuosisatamme alussa. Kuitenkin naisilla äänioikeuden saannin myötä oli mahdollisuus vaikuttaa asioihin. Ongelmana pidettiin kuitenkin tietämättömyyttä ja tottumattomuutta. Keski-Suomen Naistenpäivien yksi tehtävä olikin neuvoa ja rohkaista naisia osallistumaan yhteisten asioiden hoitoon.⁹⁵ Kun asiat tulivat tutuimmiksi, osallistuminenkin oli helpom-

⁹⁴ katso LIITE 3

⁹⁵ Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933, 1

paa. Joka vuosi ainakin joku esitelmistä koski naista ja yhteiskuntaa. Kuulijat saivat tietoa kunnallisista ja yhteiskunnallisista tehtävistä, naisten työmahdollisuuksista, vaaleista, kirkolliskokouksista ja äitiys- ja lapsenhuollosta. Näiden aiheiden lisäksi puhuttiin esimerkiksi avioliittolaista, naisten asevelvollisuudesta sekä työkyvyttömyyslaita.⁹⁶

Vaikka Keski-Suomen naistenpäivät neuvoivat ja kannustivat naisia osallistumaan yhteiskunnallisten asioiden hoitoon, kaikenlaista jyrkkää politiikointia vastustettiin, tai oikeammin, siihen ei kannustettu. Syy löytyy keskiluokkaisten naisten tavasta suhtautua politiikkaan. Poliittisten järjestöjen sijaan tai oikeastaan niiden edelle keskiryhmien naiset asettivat erilaiset kristillis-siveelliset yhteenliittymät ja raittiustyön. Keskiluokan naisten perustamat epäpoliittiset järjestöt voidaankin tulkita miesten julkiselle sektorille sijoittuvan puolueaktivoitumisen rinnakkaispuoleksi tai kääntöpuoleksi. Tällaisella toiminnalla keskiluokan naiset asettuivat oman luokkansa miesten rinnalle vaikiinnuttamaan porvarillista järjestelmää. Naiset tekivät sen privatisoimalla kotielämän ja yhteiskunnallisen äitiyden feminiiniseksi elämän piiriksi.

⁹⁶ katso LIITE 3

Lisäksi he sitoivat yhteiskuntamoraalin perustan ydinperheeseen ja asettautuivat itse siveellisiksi ja puhtaiksi koko uuden yhteiskunnan moraalinvartijoiksi. Näin miehille jäi kapitalistisen tuotantotavan ja porvarillisen yhteiskuntamuodon julkinen pystyttäminen.⁹⁷ Vaikka Keski-Suomen Naistenpäivät korosti puolueettomuuttaan, oli selvää, että sitä oli järjestämässä keskiluokkaisten naisten järjestöt jotka olivat omaksuneet porvarillisen ajattelutavan ja yhteiskuntamallin.

Koska Keski-Suomen Naistenpäivien kävijöistä osa tuli maaseudulta, oli esitelmien aiheena myös maatalon emäntiä koskevia aiheita. 1920-luvulta 1940-luvulle ei ollut tarvetta eritellä kaupungissa asuvia rouvia ja maatalon emäntiä. Suuri osa vieraista oli sidoksissa maaseudun elämään tavalla tai toisella. Emännille suunnatut aiheet kiinnostivat kuitenkin muitakin, näin saatiin tietoa maatalon emäntien arjesta. Puhujina olivat emännät itse; *Anni Peura* puhui vuonna 1950 emännän osuudesta maataloudessa⁹⁸, seuraavana vuonna kuultiin *Tyyne Kässin* kertovan emännästä karjansa hoitajana⁹⁹. 1950-luvun alun jälkeen ei enää esitelmien aiheissa puhuttu emännistä, vaan yleisesti

⁹⁷ Kansa liikkeessä 1989, 171-172

⁹⁸ Sisä-Suomi 12.2.1950

⁹⁹ Keski-suomalainen 11.2.1951

perheenäidistä. Aiheet muuttuivatkin lähinnä lasten ja nuorten kasvatusta käsitteleviksi. 1950-luvun puolesta välistä alkaen alkoivat ajankohtaisiksi tulla pohdinnat kodin ja ansiossa käyvän äidin tilanteesta ja jopa yksin jääneiden äitien ongelmista.¹⁰⁰

Esitelmien aiheet oli joka vuosi koottu tasapainoiseksi, valistavaksi, ajankohtaiseksi ja mielenkiintoiseksi kokonaisuudeksi. Tämä takasi vieraiden mielenkiinnon säilyvän vuodesta vuoteen. Oli selvää, että aiheet muuttuivat tultaessa lähemmäksi tätä päivää. Valistukselle ei ollut enää samanlaista tilausta 1950-, 1960,- ja 1970-luvuilla, kuin oli ollut Keski-Suomen Naistenpäivien ensimmäisten vuosikymmenten aikana. Uusina aiheina mukaan tuli kertomukset muiden maiden naisten elämästä. Esitelmissä puhuttiin viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana kiinalaisen, afrikkalaisen, japanilaisen ja israelilaisen naisten elämästä. Suomalaisen naisen elämää taas selvitettiin historiallisesta näkökulmasta moneenkin kertaan.¹⁰¹

¹⁰⁰ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

¹⁰¹ Katso LIITE 3

4.2 ”Oi päivät seutuvilla Päijänteen”

Esitelmät, puheet ja alustukset muodostivat suuren osan Naistenpäivien ohjelmasta. Esitelmien välissä, päivällisillä ja juhlailltamissa esitettiin myös muuta ohjelmaa. Puheen luontevana vastapainona esitettiin monenlaisia musiikillisia ohjelmanumeroita. Myös runojen lausunta sekä tanssi- ja voimisteluesitykset kuuluivat vakituisiin ohjelmanumeroihin. Mukaan mahtui myös harvemmin järjestettyjä näyttelyitä, retkiä ja teatteriesityksiä.¹⁰²

Musiikki ja runous

Naistenpäivien alkaessa laulettiin aina yhteisesti virsi. Yhteislaulu antoi vieraille mahdollisuuden itsekin osallistua. Virsien lisäksi laulettiin tunnettuja suomalaisia lauluja, kuten *Arvon mekin ansaitsemme*¹⁰³, sekä maakuntahenkeä kohottavia lauluja kuten *Keskisuomen kotiseutulaulu*¹⁰⁴ tai *Oi päivät seutuvilla Päijänteen* eli *Laulu synnyinseu-*

¹⁰² JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

¹⁰³ Saarijärven Paavo 14.2.1928

¹⁰⁴ Sisä-Suomi 14.2.1937. Keski-Suomen kotiseutulaulu on ruotsalainen sävelmä johon opettaja Martti Korpilahti runoili sanat vuonna 1920

*dulle*¹⁰⁵. Alkuvuosien Naistenpäivät päätettiin myös usein yhteiseen virteeseen, mutta ainakin 1960-luvulla Naistenpäivien päätteeksi kajautettiin komeasti *Maammelaulu*¹⁰⁶.

Paikallisia kuoroja esiintyi Naistenpäivillä sekä päivä- ja iltatilaisuuksissa että kirkko- ja sävelhartauksissa. Suurin osa kuoroista esiintyi vain kerran tai kaksi, mutta *Vappujen* ja *Sirkkojen* kuorolaulusta saatiin nauttia aina alkuvuosista 1970-luvulle asti. Naistenpäivien 10-vuotishistoriikissa todetaan, ”että *Seminaarista on joka vuosisaatu runsaasti kuoro-, yksinlaulu- ja monenlaisia soittoesityksiä, joiden luetteleminen kävisi vaikeaksi, samoin Jyväskylän oppikouluista, vieläpä pienet kansakoululapsetkin ovat usein käyneet päiville kokoontuneita naisia laulullaan ilahduttamassa*”¹⁰⁷.

Kuoroista jotka esiintyivät 1950- ja 1960-luvuilla Keski-Suomen Naistenpäivillä mainitaan ohjelma-

¹⁰⁵ Jyväskylän Sanomat 10.2.1952. Oi päivät seutuvilla Päijänteen on korpilahtelaisen Aulis Raitalan sävellys ja opettaja Martti Korpilahden sanoittama

¹⁰⁶ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

¹⁰⁷ Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933, 8

lehtisissä seuraavia: *Jyväskylän Sekakuoro, Jyväskylän Naislaulajat, Jyväskylän Rautatieläisten Mieskuoro, Saaren Naislaulajat, Jyväskylän Työväen Naiskuoro, Jyväskylän Opettajakuoro ja Mieskuoro Vaajan laulu*.¹⁰⁸ Kuorolaulusta nautittiin monella tavalla. Vuosina 1932 ja -33 *Vaput* järjestivät Naistenpäivien osanottajille Sävelhartauden ja vuonna 1959 Kirkkokonsertin kaupungin kirkossa.¹⁰⁹ Päiväohjelmassa laulu antoi mukavan vastapainon esitelmille ja tarpeen tullen laululla vasten kevennettiin tunnelmaa. Kun naistenpäivät viettivät juhlapäiviä vuonna 1974, ”*saapuivat 75-vuotiaat Sirkat kvartetinmuodossa laulutervehdykselle esittäen serenadin 50-vuotiaille naistenpäiväläisille*”¹¹⁰.

Yksinlaulut tai duetot kuuluivat jokaisten päivien ohjelmaan. ”*Esiintyjiksi on aina pyritty löytämään oman maakunnan ja Jyväskylän kykyjä eikä milloinkaan ole unohdettu nuoria, juuri esille ponnahdaneita muusikon- tai laulajanalkuja*”¹¹¹. Esittäjät vaihtuivat siis yleensä vuodesta toiseen, mutta

¹⁰⁸ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

¹⁰⁹ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

¹¹⁰ Keski-suomalainen 11.2.1974

¹¹¹ Keski-suomalainen 8.2.1974

säestäjinä, ja tietenkin omien ohjelmanumeroiden esittäjinä, nousivat nimet *Minne* ja *Mirja Halinen* sekä *Linnea Pennala* useampana vuotena esiin. Musiikinopettajien roolissa heiltä sujui myös yhteislaulujen säestys. Runonlausuntaa kuultiin myös, joskin harvemmin kuin lauluesityksiä. Vuosina 1948 ja 1954 saatiin nauttia runoudesta enemmänkin, sillä lauantain iltahartaus oli vaihdettu *Laina Kalmarin* lausuntailtaan¹¹² kaupungin kirkossa. Lausujina esiintyi myös Naistenpäivien omaa väkeä. Vuonna 1957 *Vuokko Raekallio-Teppo* esitelmöi ”Koivikon” unohdetusta runoilijasta, *Irene Mendelinistä*, ja lausui muutamien oppilaidensa kanssa tämän runoja.¹¹³ Samana vuonna oli esiintymässä myös Äänekosken Helka-nuoret, jotka esittivät sikermän kansanrunoutta.¹¹⁴ Saturunoilija *Kirsi Kunnas* vieraili Naistenpäivillä vuonna 1964 ja havainnollisti haastatteluaan lausumalla muutamia lastenrunojaan.¹¹⁵

Voimisteluesitykset

¹¹² JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

¹¹³ Jyväskylä Sanomat 11.2.1957

¹¹⁴ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

¹¹⁵ Keski-Suomen Iltalehti 10.2.1964

Jyväskylän Naisvoimistelijat olivat piristämässä Naistenpäiviä parikymmentä kertaa. Esiintyjien joukko vaihteli tyttösistä aikuisiin naisiin, rytmisommitelmista valio-osaston vaativiin ohjelma-numeroihin. Myös paikallisten koulujen oppilaat antoivat näytteitä liikunnallista lahjoistaan. Eräänä vuonna oli esiintyjiksi saatu Lyseon poikia jotka esiintyivät *Työväen Naisvoimistelijoiden* kanssa *Elli Särkän* johdolla.¹¹⁶

Iltahartaus

Viikonlopun ohjelmaan kuului vuoteen 1960 asti kaupungin kirkossa pidetty iltahartaus. Hartauksen oli vapaa pääsy, joten muitakin miehiä kuin pappi, urkuri ja kuorojohtaja saattoi näin päästä osalliseksi naistenpäivien vietosta. Ei silti, sai esitelmää tulla miehetkin kuuntelemaan, mutta lehtimiesten lisäksi ei juuri muita miehiä osallistunut. Hartauksien sisältö oli harras ja juhlallinen sisältäen urku- ja kuoromusiikkia, virren veisuuta sekä rukouksia ja puheita. Vuoden 1933 ”*tilaisuudessa puhui sagr. min. cand. Eira Paunu. Ensi kerran näh-*

¹¹⁶ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

tiin Jyväskylän kirkon saarnastuolissa nainen. Myöhemmin kuvasi eräs mukana ollut kirkossa sillä hetkellä vallinnutta tunnelmaa seuraavasti: »Kun näimme Eira Paunun tumman pään kohoavan yli saarnatuolin laidan , huomasi moni itkevänsä». Tilaisuus oli ainutlaatuinen ja unohtumaton”¹¹⁷. Sunnuntai-aamun jumalanpalvelus kaupungin kirkossa kuului ohjelmistoon aivan alusta asti. Myös Taulumäen kirkkoon riitti naistenpäivien osallistujia. Yhteiseen jumalanpalvelukseen kokoonnuttiin aina vuoteen 1966 asti, jolloin naistenpäivät muuttuivat lauantai-illan ohjelmallisiksi juhlaillallisiksi.¹¹⁸

Tilaisuuden ohjelmalehtinen vuodelta 1955

Keski-Suomen Naistenpäivien ohjelma noudatteli vuosikymmenien ajan hyvin samantapaista kaa-

¹¹⁷ Naisten Ääni, nro 4, 1933, 52

¹¹⁸ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

vaa. Vuodelta 1955 poimittu ohjelmalehtinen¹¹⁹
kuvaa hyvin viikonlopun sisältöä:

¹¹⁹ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto. Arkisto sisältää usealta vuodelta ohjelmalehtiset, joten niitä ja sanomalehtien tietoja vertailemalla saattoi muodostaa käsityksen ohjelman muuttomattomuudesta. Ohjelman ulkoasu on kirjoitettu alkuperäistä vastaavaksi.

PÄIVIEN OHJELMA

LAUANTAINA 12.II.

Klo 12.00 Virsi 424: 1-4

Avajaissanat
Johtaja Impi Sirkka

Pianonsoittoa
Kaija Toiviainen

Kodin ympäristön suunnittelu
Puutarhanhoidonop. Maija Kujanpää

Toimikunnan vaali

-- V ä l i a i k a --

Klo 14.15 Yhteiskuntaa naisen näkökulmasta
Lehtori Hilja Vilkema

Keskustelu: Tapojen kasvattamisesta
Sacr.min.cand. Hilla Pyysalo, talousop. Terttu Lumme,
op.kok. Kerttu Rapola ja Arvo Mäenpää, yliopp. Aarne Tal-
vioja

Purpuri
Ryhmä Jyväskylän Tyttölyseon oppilaita, johtaa lehtori Tuija
Vepsäläinen

Yhteislaulu

Klo 18.00 I l t a h a r t a u s kaupungin kirkossa

Viulunsoittoa
Aarne Sariola

Yksinlaulua
Anni Nuottamo

Puhe
Sacr.min.cand. Katri Taanila
Säestys: Jaakko Linjama

Klo 19.15 P ä i v l i s e t Mäki-Matin ravintolassa Kauppak. 32. –
Osanottomaksu 500 mk.

SUNNUNTAINA 13.II.

Klo 10.00 Jumalanpalvelus kaupungin kirkossa
Saarnaa pastori Pentti Murto

Klo 12.00 Virsi 461: 1, 2, 7

Perheenjäsenten keskinäisistä suhteista
Rouva Mairi Karvonen

Yksinlaulua
Oili Salminen

Terveen vanhuuden ongelmia
Professori Eeva Jalavisto

-- Vä l i a i k a --

Klo 14.00 Kuorolaulua
Jyväskylän Rautatieläisten Mieskuoro, johtaa E. Glan

Suomalaisia naistaiteilijoita
Filosofian tohtori Pia Katerma

Liikuntaesitys
Jyväskylän Työväen Naisvoimistelijat, johtaa Elli Särkkä

Lopettajaissanat
Emäntä Taimi Kylmälahti

Virsi 462: 1, 7, 9

Klo 19.00 Kaj Munkin >>Sana>> Työväenteatterissa

Seurustelu ja iltatilaisuudet

Väliaikana juotiin kahvit ja vaihdettiin kuulumisia. Varsinkin monelle maakunnan laitamilta olevalle maalaistalon emännälle Naistenpäivät oli ainoa kerta vuodessa, kun kotoa poistuttiin oikein ”yökuntiin”. Silloin oli mahdollisuus tavata ystäviä ja vaihtaa vuoden kuulumiset. Ystävyysuhteet saattoivat muodostua hyvinkin läheisiksi, sillä kaukaa tulevat majoitettiin yksityiskoteihin viikonlopunajaksi. Koska päivän ohjelma sisälsi yleensä tiivistä esitelmien ja taiteellisen ohjelman seuraamista, jäi vapaamuotoisempi seurustelu juhlailtamiin.¹²⁰

Illanvietot ja juhlapäivälliset kuuluivat Keski-suomen Naistenpäivien viettoon alusta loppuun asti. 1940-luvun puoliväliin asti yhteisiä iltatilaisuuksia pidettiin sekä lauantaina että sunnuntaina. Sotavuosien jälkeen kokoonnuttiin vain sunnuntaisin juhlapäivällisille ja vuodesta 1955 eteenpäin vietettiin yhteinen iltajuhla lauantaisin.¹²¹

¹²⁰ Esimerkiksi Keski-suomalainen ? .2.1968

¹²¹ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

Iltatilaisuuksien suosituimpana pitopaikkana oli, koko 1920-luvun lopun ja 1930-luvun, Jyväskylän Kunnallis- eli Kaupungintalo. Jyväskylän Talouskoulu oli oivallinen pitopaikka sunnuntain juhlapäivällisille. Alkuvuosina niitä oli pidetty muun muassa Kauppalaisseuran talolla, Aseman ravintolassa, Keski-Suomen Kerholla ja Jyväskylän Kaupunginhotellissa. Talouskoulu, Keski-Suomen Naistenpäivien ”suojatti”, järjesti tilaisuuden vuosina 1934-1939.¹²²

Sotien jälkeen pidettiin juhlapäivällisiä vain toisena iltana ja niiden pitopaikkoina oli paikalliset ravintolat. Suomen Pankin lounasravintola sekä Jyväskylän Kaupunginhotelli olivat suosituimpia pitopaikkoja. 1960-luvulla illanvietto vietettiin lauantaisin yleensä jonkun teeman merkeissä. Ohjelma koottiin esimerkiksi entisajan naisten kutsujen, Taavettilan maalaispitojen tai 1910-luvun iltamien ympärille. Tilaisuuksien pitopaikkoina toimivat keskustan koulut ja Jyväskylän klubi.¹²³

¹²² JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset sekä sanomalehdet

¹²³ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset sekä sanomalehdet

Yhteiset iltamat olivat avoin tilaisuus kaikille, mutta illallistilaisuuksiin ei osallistunut, kuin korkeintaan muutama sata henkeä. Kutsuvieraina olivat viikonlopun esitelmöitsijät ja kunniajäsenet. Naistenpäivätoimikunta osallistui kokonaisuudessaan ja loput vieraat koostuivat illalliskorttien lunastaneista. Ohjelmaan kuului tietenkin ruokailu ja vapaa seurustelu. Tilaisuudessa pidettiin lisäksi monia puheita, lyhyistä kiitospuheista kunniavieraiden esitelmiin. Musiikkiesitykset ja muut ohjelmanumerot, esimerkiksi arpajaiset, olivat myös luomassa tunnelmaa. Illallistilaisuuksissa oli harvinainen tilaisuus saada vaihtaa henkilökohtaisesti muutama sana aikakauden kuuluisien naisten kanssa.¹²⁴

Hengellisempi vaihtoehto

Vaikka Keski-Suomen naistenpäivät eivät olleet minkään yksittäisen järjestön tai yhdistyksen järjestämä tilaisuus saattoi jokin järjestäjäosapuoli joskus näkyä enemmän kuin toiset. Vuosina 1928 ja 1929 *Jyväskylän NNKY* järjesti vaihtoehtoisen illanvieton lauantaina. Oli siis mahdollisuus osallistua tilaisuuteen, missä oli tarjolla enemmän

¹²⁴ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset sekä sanomalehdet

hengen ravintoa tai perinteisempään tilaisuuteen, jossa ohjelma oli hieman kevyempää. Kummatkin tilaisuudet olivat tupaten täynnä ja yhteishengen korostamiseksi, muutamista naisista kootut, lähetystöt veivät terveiset tilaisuudesta toiseen.¹²⁵

Näyttelyt ja retket

Kaksipäiväisiin naistenpäiviin mahtui myös esitelmien ja taiteellisen ohjelman lisäksi näyttelyitä ja retkiä. Kunnallistalon sivuhuoneet antoivat mahdollisuuden koota erilaisia näyttelyitä vieraiden opiksi ja ihastukseksi. Naistenpäivien toimikunta järjesti vuonna 1928 vanhojen keskisuomalaisten ryijyjen näyttelyn ja vuonna 1930 havainnollinen pientilan puutarhanäyttelyn¹²⁶. Varsinkin ryijynäyttely herätti paljon mielenkiintoa. Näyttelyä selostettiin paikallisissa lehdissä ja Naistenpäivien eräessä esitelmässä kerrottiin suomalaisista ryijyistä yleensä. Näyttelyn vanhimmat ryijyt olivat 1770-luvun lopulta ja eräät niistä omistettiin jo kolmannessa polvessa. Vanhat keskisuomalaiset

¹²⁵ Sisä-Suomi 12.2.1928 ja Saarijärven Paavo 5.2.1929

¹²⁶ Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933, 7

käsityöt ja puvut sekä ryijyt edustivat omaa, paikallista historiaa, joka varmasti kiinnosti monia.¹²⁷

Keski-Suomen Marttayhdistyksen Piiriliitto toimi aktiivisesti näyttelyiden järjestäjänä. Mielenkiintoiset näyttelyt järjestettiin seuraavista aiheista: kaupunkilais- ja maalaiskotien mallikeittiöt (1928), juhlapöytien kattaus (1929), riepumatot (1930), vanhat keskisuomalaiset käsityöt ja puvut (1931), kotitaloustyövälineet ja työpuvut (1932), säkeistä valmistetut käsityöt (1933)¹²⁸ sekä ravinto-oppi ja vuoteet (1935)¹²⁹. Marttojen Keskusliitto järjesti puolestaan raittiusnäyttelyn vuonna 1936¹³⁰. Pitkän tauon jälkeen vuonna 1953 ”päivien yhteydessä oli Kaupungin talolle järjestetty kodinsisustusnäyttely, jossa saatiin valaisevia viitteitä niin virkanaisen kuin tyttöjenkin huoneen kalustamisessa”¹³¹. Kuhankosken tyttökodin oppilastyöt olivat näytteillä 1965¹³². Lisäksi päivän esitelmää saatet-

¹²⁷ Naisten Ääni nro 4-5, 1928, 80

¹²⁸ Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933, 7

¹²⁹ Sisä-Suomi 9.2.1935

¹³⁰ Keskisuomalainen 11.2.1939

¹³¹ Jyväskylän Sanomat 8.2.1953

¹³² Keski-Suomen Iltalehti 8.2.1965

tiin elävöittää järjestämällä väliajalla pienimuotoinen näytös tai tutustumistilaisuus.¹³³

Näyttelyiden järjestämisestä vastasi yleensä siis martat. Teemat olivat lähellä heidän toimintaansa ja sopivat myös hyvin naistenpäivien yhteyteen. Näyttelyt eivät olleet vain viihdettä tai oheistoimintaa. Niistä suurimmalla osalla oli selvästi tiedottava ja valistava tarkoitus. Niistä perheenemäntät saivat tietoa ja ajatuksia omaa kotia ja taloutta varten. Uusien kodinkoneiden esittely saattoi olla paikalliselle kodinkoneliikkeelle myynninedistämistä, mutta martat se oli emäntien työtaakkaa helpottavien laitteiden esittelyä.¹³⁴

Naistenpäivien 10-vuotishistoriikissa mainitaan järjestettyjen retkien kohteena Seminaari, Cygnauksen kansakoulu, kaupungin uusi pappila, vastavalmistuneen Työväentalon ajanmukainen keittiö, Jyväskylän talouskoulu ja S.O.K:n Vaajakosken tehtaas. Lisäksi mainittiin kohteina Emäntäkoulu ja sen pientila Mankolassa. Joinakin vuosina retket järjestettiin vasta maanantaina. Retkien lisäksi maanantain ohjelmaan saattoi alkuvuosina kuulua vierailu kaupungin Kunnallis-

¹³³ Esimerkiksi JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtinen vuodelta 1963

¹³⁴ Emäntälehti 1930, nro 3, 104

kodissa. Asukkaille tarjoiltiin viikonlopulta yli jääneet kahvipöytien antimet ja lisäksi ilahdutettiin laululla ja kertomalla viikonlopun tapahtumista.¹³⁵ Vuoden 1965 Naistenpäivien ohjelma oli hieman erikoinen muiden vuosien ohjelmaan verrattuna. Lauantai-illasta oli pudonnut pois iltahartauden ohella myös iltamatilaisuus. Painetun ohjelman mukaan kello 19.30 alkoi ”retki” Jyväskylän uimahalliin. Ohjelmassa oli Liikuntatieteellisen Opinsuunnan opiskelijoiden näytteitä taideuinnista sekä uimahypyistä. Sen jälkeen oli vuorossa tutustuminen uimahalliin eli tilaisuus saunomiseen ja uintiin.¹³⁶

Teatteriesitykset ja elokuvat

Vaikka ohjelma olikin koko Naistenpäivien järjestämisen ajan sangen samanlainen, niin joitakin muutoksia oli havaittavissa. Vuodesta 1955 vuoteen 1965 järjestettiin, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, naistenpäiväläisille mahdollisuus nauttia teatteriesityksestä sunnuntai-iltana. Jyväskylän kaupungin teatterin ja Työväenteatterin

¹³⁵ Keski-Suomen Naispäivät 10-vuotiskautena 1924-1933, 9

¹³⁶ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

ohjelmistoon kuului mm. *Anne Frankin päiväkirja*, *Kauppamatkustajan kuolema*, *Punainen viiva* ja *Havukka-ahon ajattelija*. Vuosina 1925 ja 1927 esitettiin varsinaisessa päiväohjelmassa kaksi raittiusfilmiä: *Tohtori Morartin kaksoiselämä* ja *Kaksi tietä*. Nämä tukivat osaltaan tuon ajan tärkeää raittiusteemaa. Elokuvien ohella esitettiin iltamissa muutamana vuotena omin voimin aikaansaatuja näytelmiä.¹³⁷ *Elsa Hästesko-Heporauta* kirjoitti kolmansille päiville näytelmän *Kohtalo*. Se kertoi liikuttavan tarinan vanhempiansa hylkäämästä lapsesta. Esitys sai kovasti kiitosta, ja sekä kirjoittaja, että näyttelijät kukitettiin.¹³⁸

Valistusta ja virkistystä

Erilaiset ohjelmanumerot toimivat esitelmien vastapainona, viihdykkeenä. Ohjelma oli kuitenkin niin monipuolinen, että sen osuutta naistenpäivillä ei pidä vähätellä. Naiset, jotka tilaisuuteen tulivat, nauttivat varmasti yhtä paljon musiikista, runoisista, näyttelystä ja liikunnallisista esityksistä, kuin esitelmistä. Joukossa oli paljon naisia, joilla ei ollut mahdollisuutta jättää kotiaskareitaan tai emän-

¹³⁷ JyMa, Keski-Suomen Naistenpäivien arkisto, ohjelmalehtiset

¹³⁸ Saarijärven Paavo 9.2.1926

näntöitään, lähteäkseen konsertteihin ja runoiltoihin. Vaikka esitelmät olivatkin kiinnostavia, niin Naistenpäiviltä haettiin, valistuksen ja tiedon ohella, myös rentouttavia hetkiä sekä kulttuuria. Osallistujien määrän ollessa useita satoja, oli monipuolisella ohjelmalla täytettävä monenlaisia vaatimuksia. Onnistunut ohjelma ja kiinnostavat esitelmät sekä vuosien varrella muodostunut yhteishenki loivat sen vetovoiman, mikä sai naiset saapumaan päiville yhä uudelleen ja uudelleen.

5. KESKI-SUOMEN NAISTENPÄIVÄT 1970-LUVULLA

5.1 ”Millaiset ovat naistenpäivät – muuttuvaiset”

Keski-Suomen Naistenpäivien luonne muuttui 1960-luvun lopulla. Vuonna 1967 ei tilaisuutta järjestetty ollenkaan, mutta jo seuraavana vuonna kokoonnuttiin, kovasti kaivatuille, uudistuneille Naistenpäiville. Kaksipäiväiset, luentopainotteiset, naistenpäivät olivat muuttuneet yhden illan illal-

listilaisuudeksi. Samanmuotoisina ne toteutettiin vuoteen 1974 asti.¹³⁹

Vuonna 1968 käytiin keskustelua naistenpäivien kohtalosta. Aktiiviset naistenpäiväläiset joutuivat myöntämään ajan vaikutuksen Keski-Suomen Naistenpäiviin. Ensimmäisten vuosikymmenten Naistenpäivien kokoontumisien tärkein syy oli naisten valistaminen kodin ja yhteiskunnan asioissa. 1970-luvulle tultaessa, valistuksen merkitys kutistunut melkein pä minimiin ja viihteen osuus noussut merkittävimmäksi. Viihde ja viihtyminen tulee käsittää yhdessäoloksi ja yhteishengen korostumiseksi. Kun oli vuosi toisensa jälkeen kokoonnuttu Naistenpäivien merkeissä, huomattiin väli vuoden aikana, että yhdessä oloa ja kanssakäymistä kaivattiin edelleen. Koska aika ei enää suosinut pitkiä luentopainotteisia tilaisuuksia, järjestettiin tilalle illalliskutsut, joissa kuitenkin korostui sama kodikkuus kuin ennenkin. Kyky vastata yhteiskunnallisiin muutoksiin ja ajan vaatimuksiin olikin yksi tärkeä syy, miksi Keski-Suomen Naistenpäivät olivat niin pitkäikäinen tapahtuma. Tämän totesi myös rehtori *Agnes Airola* tervetulo puheessaan vuonna 1970: ” – *Millainen on*

¹³⁹ Keski-suomalainen 8.2.1974

nainen – muuttuvainen. Millaiset ovat naistenpäivät – muuttuvaiset¹⁴⁰.

Paikallisten lehtien sivuilla pohdittiin myös Keski-Suomen Naistenpäivien kohtaloa. Kirjoitukset viittasivat muutoksen tarpeeseen, mutta Naistenpäivien jatkaminen sai kannustusta. Vuosikymmenestä toiseen olivat paikalliset lehdet kirjoittaneet Keski-Suomen Naistenpäivistä positiiviseen ja kannustavaan sävyyn, eikä tyyli muuttunut tämän murroskauden aikanakaan. Ainoa ero aiempaan oli palstatilan väheneminen kerrottaessa viimeisten vuosien tilaisuuksista. Tässä tulee esille yksi selkeä syy, miksi Naistenpäivätkin joutuivat muuttumaan. Alkuvuosikymmenten tilaisuus oli ollut huomattavan merkittävä tapahtuma Jyväskylässä. Myös maakunnallisesti ja valtakunnallisesti tapahtuma oli merkittävä. Yhteiskunnallinen kehitys ja muutos, esimerkiksi järjestöelämän monipuolistuminen, naisten työssäkäynti, vapaa-ajan harrastukset, toi kuitenkin vuosien varrella lisää tapahtumia, tilaisuuksia, koulutusta, tiedotusvälineitä ja yhteiskunnallista aktiivisuutta. Voidaan selkeästi todeta, että 1970-luvulle tultaessa Keski-Suomen Naistenpäivät olivat vain yksi tilaisuus muiden joukossa.

¹⁴⁰ Keski-suomalainen 9.2.1970

Nykyiset tiedotusvälineet tuovat kuuluisat puhujat ja esiintyjät jokaiseen kotiin radion ja television välityksellä. Erilaisten poliittisten ja yhteiskunnallisten, kulttuurillisten ja urheilullisten yhdistysten määrän kasvu tarjoaa mahdollisuuksia osallistua monenlaiseen toimintaan ympärivuotisesti. Koulutusta, valistusta, opastusta on saatavilla tänä päivänä jokaiseen tarpeeseen. Mutta yhteisen ja tärkeän asian ympärille voidaan kokoontua muistakin syistä. Viimeisten vuosien Naistenpäivien kokoontumisista huokuu kodikkuus, yhteenkuuluvuuden tunne ja arvokkaan perinteen ylläpitäminen.¹⁴¹

Järjestävä toimikunta toimi lähes muuttumattomana viimeiset seitsemän vuotta. Viisi heistä, kanslisti *Irja Arkela*, lehtori *Hellin Jalkanen*, tri *Eira Paunu*, opettaja *Tellervo Perälampi* ja yliopettaja *Vuokko Raekallio-Teppo*, oli mukana joka vuosi. Toimikunnan jäsenenä olivat myös rehtori *Agnes Airola* (vuosina 1970-73), rouva *Hilkka Cleve* (1968-71), rouva *Anja Helle* (1968-1973), rva *Pälvi Ketvel* (1972), emäntä *Taimi Kylmälahti* (1968-1970), lehtori *Onerva Mäki* (1968-1969), *Eeva-Sisko Tiainen* (1972-74) ja emäntä *Airi Vesterinen* (1970-

¹⁴¹ Keski-suomen Iltalehti 9.2.1970

1974). Osa näistä naisista oli toiminut toimikunnassa jo 1950-luvulta lähtien. Toimikunnan rooli ei ollut muuttunut kovinkaan paljoa aikaisempiin vuosiin verrattuna. Edelleen se hoiti tarvittavat taustajärjestelyt, etsi esiintyjät ja kutsui tilaisuuden koolle. Toimikunnan jäsenet olivat illallistilaisuudessa myös emäntinä, kuuluttajina ja ohjelman esittäjinä. Ehkäpä heidän roolinsa oli näin ollen hieman näkyvämpi kuin suurten, *Jyväskylän yliopistolla* järjestettyjen, luentotilaisuuksien aikana. Tilaisuudet *Jyväskylän Klubilla* olivat siis huomattavasti pienempiä osanottajamäärältään, mutta kodikkuus ja yhteishenki korostuivat sitäkin enemmän.

Vuoden 1968 tilaisuus järjestettiin Rouvasväen illalliskutsuina; ohjelma ja pukeutuminen toteutettiin mahdollisuuksien mukaan 100 vuoden takaisten esikuvien myötä. Kutsukortitkin laadittiin sadan vuoden takaista tyyliä noudatellen ja koolle kutsuttiin Jyväskylän klubille 17.2.1968 ”lauvantaina ja K:LO 7 j.p.p¹⁴²”. Lehtori *Lahja Okkeri* pakinoi vanhasta Jyväskylästä. *Vaput* ja *Sirkat* loivat esiintymisellään tunnelmaa ja jatkuvuutta, olivathan molemmat kuorot esiintyneet Keski-Suomen Naistenpäivillä jo 1930-luvulla. Aterioin-

¹⁴² Keski-suomalainen ? .2.1968

nin aikana kuultiin pianosooloja, nautittiin yhteenkuuluvuudesta ja iloisesta seurustelusta. Jatkuvuutta Naistenpäiviin toi myös perustaja- ja kunniajäsen *Impi Sirkkan* läsnäolo. Hän puhui kiitoksen tärkeydestä ja muisteli ensimmäisiä Naistenpäiviä. Paikalle oli saapunut myös kaksi muuta kunniajäsentä: emäntä *Hanna Halinen* ja lehtori *Alli Oksanen*. Illan ollessa loppuillaan päätettiin, että Naistenpäiviä jatketaan yksipäiväisinä. Lopuksi laulettiin lähes sadan naisen voimin *Maa on niin kaunis*.¹⁴³

Esitelmistä ei oltu täysin luovuttu sillä jo vuonna 1969 oli pyydetty vanhaan malliin luennoitsija herättämään keskustelua. *Kotilieden* päätoimittaja *Eila Jokela* käsitteli esitelmässään Ihmisenä nykyajassa laajalti niitä ongelmia, joita ihminen nykyajana kokee. Tämän jälkeen seurasi haastattelutilaisuus ja keskustelua aiheesta.¹⁴⁴ Seuraavien vuosien ohjelmassa oli myös yksi esitelmä muun ohjelman lisänä. Vuonna 1970 puhui maisteri *Marjatta Väänänen* radikalismista, seuraavana vuonna liseniaatti Sirkka Valjakka alusti aiheesta Naisjärjestöt. Vuonna 1972 toistui esitelmän aihe vuodelta 1946 eli Koti myrskyssä ja toiseksi viimeisillä naistenpäivillä kuultiin sambialaisen naisen

¹⁴³ Keski-Suomen Iltalehti 19.2.1968

¹⁴⁴ Keski-suomalainen 10.2.1969

elämästä. Aiheet olivat mielenkiintoisia, mutta eivät enää valistuksellisia ja opettavaisia aikaisempien vuosikymmenten esitelmien tapaan. Esitelmän jälkeen keskusteltiin, nautittiin musiikkiesityksistä, hyvästä ruuasta ja seurasta. *Jyväskylän Naisvoimistelijat* esiintyivät myös viimeisten vuosien illallistilaisuuksissa tanssien Tarantellaa sekä Charlstonia.¹⁴⁵

5.2 Serenadi 50-vuotiaille Keski-Suomen Naistenpäiville

Viimeiset Keski-Suomen Naistenpäivät vietettiin Jyväskylän Klubilla lauantaina 9.2.1974. Oli tullut aika viettää tapahtuman 50-vuotisjuhlia. Toimikunnan puheenjohtaja teol.tri *Eira Paunu* toivotti täyden salin, pitkälti toistasataa, naista tervetulleeksi ja muisteli muutamain sanoin Keski-Suomen Naistenpäivien toimintaa. Juhlapäivän ohjelmaan ei kuulunut esitelmää eikä virallista historiikkaa, vaan ryhmätyön muotoon toteutettu esitys, joka kertoi keskisuomalaisen naisen vaelluksen noin

¹⁴⁵ Keskisuomalainen 8.2.1970, 14.2.1971, ? .2.1972, 11.2.1973

150 vuoden ajalta. Esityksestä nousi esille, ansiokkaiden näyttelijäsuoritusten myötä seuraavia vaikuttajanaisia: runoilija *Irene Mendelin*, emäntä *Kaisa Vesterinen*, kauppaneuvos *Hanna Parviainen*, lehtorinrouva *Aurora Hirn* ja opettaja *Emmi Lehmusvaara*¹⁴⁶. Kavalkadin lopuksi haastateltiin tämän hetken oppineena naisena, Jyväskylän yliopiston professoria, *Aira Kemiläistä*.¹⁴⁷

Illan musiikkiohjelmaan kuuluivat tutut kuorot. *Vaput* esiintyivät pariinkin kertaan musiikin opettaja *Maija Fredrikssonin* johdolla. 75-vuotiaat *Sirkat* kunnioittivat 50-vuotiaita Naistenpäiviä serenadin muodossa. Konservatorion Hannikaiskilpailun voittaja, *Markku Pöyhönen*, ilahdutti *Debussyn Iltotulituksella*.¹⁴⁸

Opettaja *Olli Särkkä* oli tehnyt Naistenpäiville oman seinälaatan, joka esitti jyrkätekoista naisihmistä pitkä ja iloinen emännänesiliina yllään. Ensimmäinen kappale arvottiin osallistujien kesken ja toinen laatta ojennettiin lehdistön edustajalle. Tällä ”*Impi*-laatalla” haluttiin antaa tunnus-

¹⁴⁶ Näyttelijät samassa järjestyksessä: Päivi Perälampi, Airi Vesterinen, Irja Arkela, Eeva-Sisko Tiainen ja Helvi Heikkilä

¹⁴⁷ *Keskisuomalainen* 10.2.1974 ja 11.2.1974

¹⁴⁸ *Keskisuomalainen* 11.2.1974

tusta niille 1920- ja 30-luvun miestoimittajille, jotka tukivat ja kannustivat Naistenpäiviä kirjoituksillaan. Vielä ennen yhteistä illallista esiintyi salaperäinen maanviljelysneuvos *Oskari Olomuotila* pakinoiden pohjalaismurteella. ”pohriskelun ja ryhrikkyiden” takaa paljastui opettaja *Marjatta Pitkänen*.¹⁴⁹

Keski-Suomen Naistenpäiviä ei päätetty enää järjestää, vaikka illallispöydän muistelot varmasti siihen viittasivatkin. Monin kohdin, juhlassa ja lehtien sivuilla käännettiin katseet ajassa taaksepäin. Keskisuomalaisesta saattoi lukea tiivistetyn tekstin Naistenpäivien historiasta ja todeta ainakin yhden syyn, miksi tapahtuma oli niin pitkäikäinen. Yliopettaja *Vuokko Raekallio-Teppo* kysyi ”*Mikä on se salainen ase, jota Keski-Suomen Naistenpäivät on käyttänyt voidakseen ilman sääntöjä ja pykäliä, ilman järjestömäisyyttä ja virallisuutta elää niin kauan ?*” Hän vastasi, ”*että yksi salainen ase varmaan on ollut se lämmin ja harvoin muualla julkisuudessa koettu yhteenkuuluvuuden tunne, joka vuodesta toiseen on sulkenut piiriinsä perinteisesti päiville saapuvat sekä uudet tulokkaat*”.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Keski-suomalainen 11.2.1974

¹⁵⁰ Keski-suomalainen 8.2.1974

6. PÄÄTÄNTÄ

Viidenkymmenen vuoden aikana Keski-Suomen Naistenpäivien merkitys muuttui valistavasta, luontopainotteisesta viikonlopusta, yhden illan juhlaillalliseksi. Tapahtuman merkitystä osallistujille ei kuitenkaan voi mitata esitelmien määrässä tai yhdessä vietettyjen tuntien perusteella. Mutta pelkästään se, minkä vuoksi puolensataa naista koontui Keski-Suomen Naistenpäiville 1920- ja 1930-luvulla, ei houkutellut naisia Jyväskylän klubille enää 1970-luvulla. Jotain aiemmilta vuosikymmeniltä kuitenkin oli tallella. Lämmin yhteishenki osallistujien kesken ei ollut kadonnut viidesäkymmenessä vuodessa.

Keski-Suomen Naistenpäivät oli, puolueettomuuden korostamisesta huolimatta, porvarillinen tai keskiluokkainen ”yhteisyritys”. Mukana olleet naisyhteisöt edustivat keskiluokkaista näkemystä kansakunnan rakentamisesta. Siinä naisille oli varattu tärkeä tehtävä perheen parissa. Vain kunnolliset perheen äidit pystyivät omalla esimerkillään ja toiminnallaan kasvattamaan lapsistaan ahkeria ja tunnollisia kansalaisia sekä pitämään aviomiehensä kotona, pois paheellisesta elämästä.

1930-luvulla naisten äitiys sai uuden piirteen niin kutsutun yhteiskunnallisen äitiyden myötä. Lähinnä tämä voidaan ymmärtää esimerkiksi hoiva- ja opetustyön tekemisenä. Lisäksi naisia ja perheenäitejä ohjattiin myös osallistumaan yhteiskunnallisten asioiden hoitoon, mikäli ne koskettivat naisille luontaisia asioita, kuten lapsia, opetusta, hoivatyötä tai muita sosiaalialan kysymyksiä. Keski-Suomen Naistenpäivät toimivat omalla tahollaan tämän keskiluokkaisen yhteiskuntamallin puolesta. Tapahtuma ei esittänyt, naispaljoudesta huolimatta, jyrkkiä kannanottoja naisten vapautumisen ja tasa-arvon puolesta, vaan kaikki tuki annettiin vallitsevalle yhteiskuntamallille ja siihen sisältyvälle sukupuolisidonnaiselle roolijaolle.

Kun sotien jälkeen ei enää keskusteltu raittiudesta, joka aiheena oli ollut koko organisaation alkuun paneva voima, tilalle tuli muita, ajankohtaisia aiheita. Esitelmät olivat 1950- ja 1960-luvulla enemmänkin käytännön neuvoja erilaisiin asioihin ja kulttuuria, terveyttä, nuorisoa ja esimerkiksi puutarhanhoitoa käsitteleviä puheita. Valistus, Keski-Suomen Naistenpäivien tapaisissa tilaisuuksissa, alkoi käydä tarpeettomaksi informaatiokanavien lisääntyessä ja naisten koulutustason noustessa.

Huolimatta siitä, että 1970-luvun tilaisuudet olivat jo sängen pienimuotoisia aiempaan verrattuna ja osaltaan niissä oli hieman ”tekohengityksenkin” makua, oli Keski-Suomen Naistenpäivät alallaan todella hieno ja pitkäikäinen saavutus. Toisaalta 1970-luvun tilaisuudet saattoi hyvin mieltää kunnianosoitukseksi perustajajäsentä, *Impi Sirkkaa* ja muita aktiivisia naisia kohtaan, jotka olivat rakentamassa Keski-Suomen Naistenpäivistä niin tärkeää tapahtumaa. Mielestäni tämä tilaisuus olisi ansainnut kunnollisen esittelyn teoksissa, joissa käsitellään maakuntamme tai kaupunkimme historiaa ja yhdistyselämää 1920- ja 1930-luvuilla. Noiden vuosikymmenten aikana Keski-Suomen Naistenpäivien ainutlaatuisuutta ei voi vähätellä.

LÄHTEET

ALKUPERÄISLÄHTEET

Jyväskylän maakunta-arkisto (JyMa)

Keski-Suomen Naistenpäivien ar-
kisto

Tellervo Perälammen yksityisarkisto

Leikekirja

Nauhoitettu haastattelu vuodelta
1966

Sanomalehdet

Jyväskylän Sanomat 1951-1961

Keskisuomalainen 1924-1974

Keski-Suomen Iltalehti 1962-1970

Saarijärven Paavo 1925-1932

Sisä-Suomi 1924-1950

Aikakauslehdet

Emäntälehti

Naisten Ääni

KIRJALLISUUS

Karhunen Mauno. Keski-Suomi IX. Keski-Suomen läänin perustamishistoria. Keski-Suomen museoyhdistyksen julkaisuja. Jyväskylä 1969.

Katajainen Johanna. Jyväskylän akateemiset naiset 1928-1998. Jyväskylä 1998.

Kansa liikkeessä. Toim. Alapuro, Liikanen, Smeds, Stenius. Vaasa 1989.

Keski-Suomen historia 3, Keski-Suomi itsenäisyyden aikana. Toim. Mauno Jokipii. Jyväskylä 1993.

Kokko, Marja. Sisaret, toverit: naisten järjestäytyminen, ryhmätietoisuus ja kansalaistuminen Jyväskylässä 1800-luvun lopulta 1930-luvulle. Jyväskylä 1998.

Ollila, Anne. Suomen kotien päivä valkenee... Marttajärjestö suomalaisessa yhteiskunnassa vuoteen 1939. Tampere 1993.

Paunu, Eira. 85 vuotta kristillistä naistyötä, Jyväskylän NNKY ry vuosina 1897-1982. Helsinki 1986.

Päistäreet. Jyväskylän Kalevalaisten Naisten 50-vuotisjuhla-julkaisu. Toim. Kajannes, Kivimäki, Maukonen, Suomalainen, Voudinmäki. Jyväskylä 1993.

Sulkunen, Irma. Retki naishistoriaan. Helsinki 1991.

Suomalainen, Marja. Jyväskylän Talouskoulun vaiheita 1929-1979. Jyväskylä 1979.

Suomalainen Naisliitto. Toim. Virtanen, Hakala Hokkanen. Jyväskylä 1987.

Suomalaisia vaikuttajanaisia. Toim. Pohjansalo, Jääsalo ja Rantavaara. Porvoo 1978.

Tommila, Päiviö. Keski-Suomen lehdistö 1918-1944, osa 3. Jyväskylä 1976.

Tommila, Päiviö. Keski-Suomen lehdistö 1945-1978, osa 4. Jyväskylä 1979.

LIITTEET**LIITE 1****Keski-Suomen Naistenpäivien
toimikunnat 1925-1961**

1924 valittiin
Becker Ingeborg
Hästesko Elsa
Karpio Tyyne
Kylmälahti Aino
Kivinen-Kuusi Rauha
Lehmusvaara Emmi
Peura Ida
Raekallio Eeva
Sainio Eeva
Salonen Eine
Sirkka Impi

1925 valittiin
Becker Ingeborg
Karpio Tyyne
Kuusi Rauha
Kylmälahti Aino
Lehmusvaara Emmi
Oksanen Alli
Peltonen Aino
Peura Ida
Salonen Eine
Sirkka Impi
Spolander Eevi

1926 valittiin
Becker Ingeborg
Girsen Alice
Helle Suoma
Holsti Saimi

Karpio Tyyne
Kuusi Rauha
Kylmälahti Aino
Lehmusvaara Emmi
Oksanen Alli
Peltonen Aino
Peura Ida
Riitaoja Katri
Salmi Alli
Salonen Eine
Sirkka Impi
Spolander Eevi
Sundelin Maija
Vesterinen Kaisa

1927 valittiin
Becker Ingeborg
Girsén Alice
Helle Suoma
Holsti Saimi
Ihala Hilma
Kaukola Saima
Kauppi Aino
Kuusi Rauha
Laitinen Ida
Luomi Olga
Oksanen Anni
Oksanen Hilma
Riitaoja Katri
Sirkka Impi
Sundelin Maija
Vesterinen Kaisa
Åhman Ida

1928 valittiin
Becker Ingeborg
Alice Girsén
Helle Suoma
Holsti Saimi
Ihala Hilma
Kaukola Saima
Kauppi Aino

Koski Hilma
Kuusi Rauha
Laitinen Ida
Luomi Olga
Oksanen Anni
Oksanen Hilma
Riitaoja Katri
Sirkka Impi
Sundelin Maija
Vesterinen Kaisa
Virtamo Hilma
Åhman Ida

1929 valittiin
Becker Ingeborg
Girsen Alice
Heikinheimo Eeva
Holsti Saimi
Ihala Hilma
Kaukola Saima
Kauppi Aino
Koski Hilma
Kuusi Rauha
Laitinen Ida
Luomi Olga
Oksanen Anni
Oksanen Hilma
Riitaoja Katri
Sirkka Impi
Suosalmi Maija
Vesterinen Kaisa
Virtamo Hilma
Åhman Ida

1930 valittiin
Heikinheimo Eeva
Helkiö Hilja
Holsti Saimi
Jalkanen Helmi
Kaukoranta Aura
Koski Hilma
Kylmälahti Aini

Nyman Sofia
Ollila Ida
Salmi Alli
Sirola Elli
Toivanen Seera

1931 valittiin
Girsen Alice
Heikinheimo Eeva
Helkiö Hilja
Holsti Saimi
Jalkanen Helmi
Kaukoranta Aura
Koski Hilma
Kylmälahti Aini
Nyman Sofia
Ollila Ida
Salmi Alli
Salonen Eine
Sirola Elli
Toivanen Seera
Villberg Hilma

1932 valittiin
Becker Ingeborg
Helkiö Hilja
Holsti Saimi
Kaukoranta Aura
Kauppi Aino
Kylmälahti Aini
Luomi Olga
Nyman Sofia
Oksanen Hilma
Ollila Ida
Parkkonen Kaisu
Peura Ida
Riitaoja Kaisa
Salmi Alli
Sirkka Impi
Suosalmi Maija
Åhman Ida

1933 valittiin

Becker Ingeborg
Helkiö Hilja
Holsti Saimi
Järvinen Kyllikki
Lehmusvaara Emmi
Luomi Olga
Oksanen Hilma
Parkkonen Kaisu
Paunu Elli
Peura Ida
Riitaoja Kaisa
Salmi Alli
Salonen Eine
Sirkka Impi
Suosalmi Maija

1934 valittiin

Becker Ingeborg
Helkiö Hilja
Järvinen Kyllikki
Lehmusvaara Emmi
Luomi Olga
Oksanen Hilma
Paunu Elli
Peura Ida
Rantala Impi
Riitaoja Kaisa
Salmi Alli
Salonen Eine
Sirkka Impi
Suosalmi Maija
Vesterinen Kaisa

1935 valittiin

Auvila Hanna
Becker Ingeborg
Halinen Hanna
Harjama Aino
Helkiö Hilja
Järvinen Kyllikki
Kesäjärvi Hilja

Luomi Olga
Oksanen Hilma
Ollila Ida
Parkkonen Kaisu
Paunu Elli
Rantala Impi
Salmi Alli
Salonen Eine

1936 valittiin
Auvila Hanna
Becker Ingeborg
Halinen Hanna
Harjama Aino
Helkiö Hilja
Järvinen Kyllikki
Kesäjärvi Hilja
Luomi Olga
Oksanen Hilma
Ollila Ida
Parkkonen Kaisu
Paunu Elli
Rantala Impi
Risula Olga
Salmi Alli

1937 valittiin
Auvila Hanna
Becker Ingeborg
Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Harjama Aino
Holsti Saima
Kesäjärvi Hilja
Luomi Olga
Oksanen Hilma
Ollila Ida
Parkkonen Kaisu
Rantala Impi
Risula Olga
Salmi Alli
Vesterinen Kaisa

1938 valittiin

Auvila Hanna
Becker Ingeborg
Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Harjama Aino
Horelli Lempi
Jussila Tyyne
Kesäjärvi Hilja
Lehmusvaara Emmi
Luomi Olga
Oksanen Hilma
Ollila Ida
Risula Olga
Salmi Alli
Vesterinen Kaisa

1939 valittiin

Auvila Hanna
Becker Ingeborg
Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Harjama Aino
Heikiö Hilja
Horelli Lempi
Jussila Tyyne
Kesäjärvi Hilja
Lehmusvaara Emmi
Luomi Olga
Oksanen Hilma
Ollila Ida
Paunu Eira
Risula Olga
Vesterinen Kaisa

1943 valittiin

Auvila Hanna
Becker Ingeborg
Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Harjama Aino

Horelli Lempi
Kesäjärvi Hilja
Lehmusvaara Emmi
Oksanen Hilma
Ollila Ida
Paunu Eira
Riipinen Alma
Risula Olga
Ruusala Tyyne
Vesterinen Kaisa

1944 valittiin

Becker Ingeborg
Auvila Hanna
Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Horelli Lempi
Järvinen Olga
Kesäjärvi Hilja
Kuusanmäki Anna
Oksanen Hilma
Ollila Ida
Paunu Eira
Riipinen Alma
Risula Olga
Ruusala Tyyne

1945 valittiin

Becker Ingeborg
Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Hongisto Hellin
Horelli Lempi
Jääskeläinen Maija
Kalmari Jenny
Kesäjärvi Hilja
Kuusanmäki Anna
Laitinen Lyyli
Oksanen Hilma
Ollila Ida
Riipinen Alma
Risula Olga

Ruusala Tyyne
Valjakka Martta

1946 valittiin
Becker Ingeborg
Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Hongisto Hellin
Horelli Lempi
Jääskeläinen Maija
Kalmari Jenny
Kesäjärvi Hilja
Kuusanmäki Anna
Oksanen Hilma
Ollila Ida
Paunu Elli
Riipinen Alma
Risula Olga
Sariola Ester
Taipale Lyyli
Valjakka Martta

1947 valittiin
Becker Ingeborg
Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Hongisto Hellin
Kalmari Jenny
Kesäjärvi Hilja
Kuusanmäki Anna
Murole Lempi
Niku Hilja-Maria
Oka Irene
Oksanen Alli
Ollila Ida
Riipinen Alma
Risula Olga
Sariola Elsa
Taipale Lyyli

1948 valittiin
Becker Ingeborg

Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Hongisto Hellin
Kalmari Jenny
Kuusanmäki Anna
Lehtonen Ester
Murole Lempi
Niku Hilja-Maria
Oka Irene
Oksanen Alli
Ollila Ida
Paunu Elli
Riipinen Alma
Risula Olga
Valjakka Martta

1949 valittiin
Becker Ingeborg
Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Hongisto Hellin
Kalmari Jenny
Kuusanmäki Anna
Lehtonen Ester
Murole Lempi
Niku Hilja-Maria
Oka Irene
Ollila Ida
Paunu Elli
Riipinen Alma
Risula Olga
Valjakka Martta

1950 valittiin
Becker Ingeborg
Haapasalo Toini
Halinen Hanna
Hongisto Hellin
Kalmari Jenny
Kuusanmäki Anna
Lehtonen Ester
Murole Lempi

Niku Hilja-Maria
 Oka Irene
 Ollila Ida
 Paunu Elli
 Riipinen Alma
 Risula Olga
 Valjakka Martta

1951 valittiin
 Haapasalo Toini
 Hongisto Hellin
 Kilpikoski-Huuskonen Rauha
 Kinnunen Toini
 Kässi Tyyne
 Lehtonen Ester
 Martimo Martta
 Murole Helvi
 Niku Hilja-Maria
 Oka Irene
 Olanterä Toini
 Parrio Raili
 Paunu Eira
 Peura Anni
 Pyökkimies Katri
 Wahlman Tyyne

1952 valittiin
 Haapasalo Toini
 Hongisto Hellin
 Iistamo Enni
 Kilpikoski-Huuskonen Rauha
 Kinnunen Toini
 Kässi Tyyne
 Martimo Martta
 Murole Helvi
 Niku Hilja-Maria
 Oka Irene
 Paunu Eira
 Peura Anni
 Pyökkimies Katri
 Raekallio-Teppo Vuokko
 Saloheimo Raili

Wahlman Tyyne

1953 valittiin
 Haapasalo Toini
 Hongisto Hellin
 Iistamo Enni
 Kauranen Kaisa
 Kilpikoski-Huuskonen Rauha
 Kinnunen Toini
 Martimo Martta
 Murole Helvi
 Niku Hilja-Maria
 Oka Irene
 Paunu Eira
 Peura Anni
 Pyökkimies Katri
 Raekallio-Teppo Vuokko
 Saloheimo Raili
 Wahlman Tyyne

1954 valittiin
 Iistamo Enni
 Kauranen Kaisa
 Kilpikoski-Huuskonen Rauha
 Kinnunen Toini
 Kylmälahti Taimi
 Martimo Martta
 Niku Hilja-Maria
 Parkkinen Irja
 Paunu Eira
 Peura Anni
 Pyysalo Hilja
 Pyökkimies Katri
 Raekallio-Teppo Vuokko
 Saloheimo Raili
 Wahlman Tyyne

1955 valittiin
 Cleve Maija
 Iistamo Enni
 Kauranen Kaisa
 Kesäjärvi Hilja

Kilpikoski-Huuskonen Rauha
 Kinnunen Toini
 Kujanpää Maija
 Kylmälahti Taimi
 Laine Sirkka
 Parkkinen Irja
 Paunu Eira
 Peura Anni
 Perälampi Tellervo
 Pyysalo Hilja
 Raekallio-Teppo Vuokko

1956 valittiin
 Arkela Irja
 Cleve Maija
 Kesäjärvi Hilja
 Kinnunen Toini
 Kujanpää Maija
 Kylmälahti Taimi
 Laine Sirkka
 Parkkinen Irja
 Paunu Eira
 Perälampi Tellervo
 Pyysalo Hilja
 Raekallio-Teppo Vuokko
 Riipinen Sisko
 Vilkama Sisko

1957 valittiin
 Arkela Irja
 Cleve Maija
 Kesäjärvi Hilja
 Kinnunen Toini
 Kujanpää Maija
 Kylmälahti Taimi
 Laine Sirkka
 Oksanen Alli
 Parkkinen Irja
 Paunu Eira
 Perälampi Tellervo

Raekallio-Teppo Vuokko
 Riipinen Sisko
 Vilkama Sisko

1958 valittiin

Arkela Irja
 Cleve Hilkka
 Kesäjärvi Hilja
 Kinnunen Toini
 Kylmälahti Taimi
 Laine Sirkka
 Oksanen Alli
 Paunu Eira
 Perälampi Tellervo
 Raekallio-Teppo Vuokko
 Riipinen Sisko
 Vilkama Sisko

1959 valittiin

Arkela Irja
 Cleve Hilkka
 Helle Anja
 Jalkanen Hellin
 Kankaanpää Eeva-Maija
 Kylmälahti Taimi
 Oksanen Alli
 Paunu Eira
 Perälampi Tellervo
 Raekallio-Teppo Vuokko
 Riipinen Sisko
 Vilkama Sisko

1960 valittiin

Arkela Irja
 Cleve Hilkka
 Helle Anja
 Isa Herpola
 Jalkanen Hellin
 Kylmälahti Taimi
 Oksanen Alli
 Paunu Eira
 Perälampi Tellervo

Raekallio-Teppo Vuokko
Riipinen Sisko

1961 valittiin
Arkela Irja
Cleve Hilikka
Helle Anja
Isa Herpola
Jalkanen Hellin
Kylmälahti Taimi
Oksanen Alli
Paunu Eira
Perälampi Tellervo
Raekallio-Teppo Vuokko
Riipinen Sisko

LIITE 2**Keski-Suomen Naistenpäivien
Kunniajäsenet**

1935 Hästesko Elsa
1935 Raekallio Eeva
1935 Sirkka Impi
1936 Salonen Eine
1951 Becker Ingeborg (Kunniapuheenjohtajaksi)
1951 Paunu Elli
1951 Risula Olga
1960 Kesäjärvi Hilja
1960 Solanne Eevi
1962 Auvila Hanna
1962 Halinen Hanna
1964 Oksanen Alli
1966 Kinnunen Toimi
1966 Wahlman Tyyne

LIITE 3

Keski-Suomen Naistenpäivien esitelmöitsijät sekä esitelmien ja alustusten (a) aiheet 1924-1966

1924

1. Vapaaherratar Ida Yrjö-Koskinen: Kotitalous ja raittius
2. Johtaja Impi Sirkka: Raittius ja naiset
3. Rva Hilja Janhonen: Kasvatuskysymyksiä
4. Marttayhdistyksen konsulentti Olga Autere: Marttatyö
5. Tri Rosa Lilja-Johnsson: Naistaudeista
6. Rva Eeva Raekallio: Toivotaanko Naistenpäivät jokavuotiseksi? (a)
7. Johtaja Alli Oksanen: Talouskoulumahdollisuuksista Jyväskylässä

1925

1. Emäntä Eveliina Alakulju: Raittius ja siveellisyys
2. Rehtori Eine Salonen: Marja Salmela
3. Marttaliiton sihteeri Aini Lagus: Martta-asia
4. Sortavalan diakonissalaitosten johtaja Ruusu Heininen: Suomen Nainen ja nykyajan diakonia
5. Maisteri Armi Hallsten-Kallio: Lastensuojelu
6. Rva Alli Oksanen: Selostus talouskoulu asiasta

1926

1. Tri Maikki Friberg: Naisten sielulliset edellytykset (esitetty iltatilaisuudessa)
2. Emäntä Eveliina Alakulju: Raittius ja siveellisyys
3. Maisteri Katri Laine: Kotitaloudesta
4. Konsulentti Elli Saurio: Marttatyöstä
5. Tri Anni Seppänen: Tuberkuloosihuolto
6. Kirjailija Elsa Hästesko: Yhteiskunnasta poistettavat ja yhteiskuntaan toivotut tulokkaat
7. Tri Maikki Friberg: Ruotsin naisten rauhanliiton valistusviikko tammikuussa

8. Maisteri Hilja Riipinen: Naiset ja maanpuolustus (iltatilaisuudessa)
9. Rva Selma Kaitila: Piirteitä lastensuojelutyöstä (iltatilaisuudessa)

1927

1. Ministeri Miina Sillanpää: Mitä naiset voivat tehdä raittiusasian hyväksi ? (iltatilaisuudessa)
2. Johtaja Lucina Hagman: Rikollisuus ja kasvatus
3. Rva Anna Kaitila: Koti- ja maataloustehtävistä Hämeessä
4. Tri Laimi Leidenius: Lastemme perintö
5. Lastenhuollon tarkastaja Venny Snellman: Terveystoiminnasta
6. Johtaja Impi Sirkka: Naisten osanotto kunnallisiin ja valtiollisiin tehtäviin (a)

1928

1. Rehtori Eine Salonen: Naisten osuus Suomen raittiustyössä
2. Rva Ilona Jalava: Ryijyt
3. Konsulentti Elli Kaksonen: Selostus mallikeittiöstä
4. Tarkastaja Elin Bergroth: Asuntohygienia
5. Rva Tilma Hainari: Kansainliitto ja kansainvälinen naisliitto
6. Köyhäinhoidon tarkastaja Elli Tavastähti: Naiset ja kunnallinen toiminta
7. Lakit.kand. Aune Mäkinen-Ollinen: Avioliittolainsäädännön uusiminen

1929

1. Kirjailija Elsa Hästesko: Rakkauden fysiologia
2. Kirjailija Elsa Hästesko: Rakkauden psykologia
3. Rehtori Eine Salonen ja Maaherratar Signe Sarlin: Mitkä ovat tärkeimmät suuntaviivat naiskasvatustyössä tällä hetkellä ?
4. Opettaja Emmi Lehmusvaara: Mitä naiset voivat tehdä huliganismin vastustamiseksi ? (a)
5. Agronomi Suoma Kyykoski: Kodinhoito ja maitotalous

6. Rva Hedvig Gebhard: Vireillä olevia uudistus-suunnitelmia kotitalouden alalla
7. Tri Taina Auvinen: Hammasten hoidosta
8. Kansanedustaja Mandi Hannula: Naisten tärkeimmät saavutukset itsenäisyysaikana ja lähiajan tehtävät (iltatilaisuudessa)
9. Rva Lyyli Anders: Intian naiset (iltatilaisuudessa)
10. Nti Ida Apilisto: Pöytien kattaminen

1930

1. Maisteri Hilja Vilkema: Nykyajan nuoriso ja me
2. Rva Hedvig Gebhard: Kotitalouden järkipäättyttäminen
3. Konsulentti Maiju Gebhard: Pientilan puutarha (iltatilaisuudessa)
4. Konsulentti Seera Toivanen: Kotitalouden kehitys Suomessa
5. Tri Edit Hakala-Veijo: Hermostuneisuus
6. Rva Eeva Raekallio: Keski-Suomen lääninkysymys (a)
7. Ammattientarkastaja Elin Bergroth: Naisia koskeva erikoislainsäädäntö
8. Johtaja Kaisu Parkkonen: Naisten osuus kunnallisessa elämässä
9. Maisteri Hilja Vilkema: Mielen riisuminen aseista (iltatilaisuudessa)

1931

1. Lehtori Eine Honkavaara: Alitajuntateorian ja psykoanalyysin tarjoamia sielunhoidollisia näkökohtia
2. Maisteri Laura Harmaja: Perheenemännille tärkeitä talouselämän kysymyksiä
3. Agronomi Martta Bruun: Mitä emännän tulee siipikarjanhoidosta tietää
4. Professori Laimi Laidenius: Kehitysiän terveydenhoito
5. Kirjailija Elsa Hästesko: Sielun terveydenhoidosta
6. Opettaja Anna Kuusanmäki: Naiset vanhoja käsitöitä vaalimaan

7. Tri Kaino Oksanen: Nainen valtiossa ja yhteiskunnassa

1932

1. Johtaja Karin Neuman-Rahn: Mitä on sielun terveydenhoito ?
2. Irene Rosenqvist: Nainen kodissa ja yhteiskunnassa (Rehtori Eine Salonen luki paperista)
3. Johtaja Karin Neuman-Rahn: Kotien tapojen merkitys
4. Kirjailija Elsa Hästesko: Perhejuhlat ja sukututkimus
5. Johtaja Kaisu Parkkonen: Emäntien osuus pulajajan lievittämisessä ja taloudellisesti itsenäisen Suomen rakentamisessa
6. Rehtori Anni Oksanen: Rauhantyö ja meidän kansamme
7. Tarkastaja Miina Sillanpää: Valveutuneen naisen työ kodissa ja yhteiskunnassa
8. Kirjailija Elsa Hästesko: Nainen ja nykyaika (iltatilaisuudessa)

1933

1. Rva Katri Virkkunen: Kodin perintö (iltatilaisuudessa)
2. Maisteri Hilja Vilkemaa: Onko ehdottomalla raittiudella mitään merkitystä elämässä ja kasvatuksessa ?
3. Maisteri Hilja Vilkemaa: Mitä ihanteita nuorisomme saa elokuvista ?
4. Johtaja Aino Johansson: Taloudellinen ravinto
5. Agronomi Helmi Korhonen: Nainen maataloustuottajana ja mitä vaatimuksia nykyaika hänelle asettaa
6. Tri Rakel Jalas: Naiset ja hermot
7. Tri Kaino V. Oksanen: Naisten työstä ja työmahdollisuuksista valtiossamme
8. Johtaja Fanny Luukkonen: Naiset ja kansamme puolustuskyky
9. Kirjailija Elsa Hästesko: Suomalainen nainen kirjailijana

1934

1. Johtaja Tilda Löthman: Naisten osanotto eduskuntatyöhön
2. Puutarhahoidon opettaja Maija-Liisa Ahtela: Kotipuutarhoista
3. Johtaja Hilja Kesäjärvi: Koti ja heikkoälyiset lapset
4. Tri Alli Ehrnrooth: Silmien hoidosta
5. Lähetysseurien Sanni Lampen: Murroskausi naisen elämässä Kiinassa
6. Rva Hedvig Gebhard: Kotitalousapulaiskysymys
7. Tri Rakel Jalas: Naiset ja hermot
8. Opettaja Anni Rautiainen: Miten varjelimme kasvavaa polvea yhä yleistyvän juomatavan ja alkoholin käytön vaaroilta ?

1935

1. Kansanedustaja Kyllikki Pohjola: Sielun ja ruumiin terveys kotien onnen ehtona
2. Tarkastaja Maija Stenj: Naisten työttömyys
3. Maisteri Elli Saurio: Kotitaloudellinen ajattelu
4. Toimittaja Hellin Mustala: Eräitä piirteitä nykyajan kasvoissa
5. Maisteri Helle Cannelin: Kodin kirjat
6. Kansanedustaja Kyllikki Pohjola: Palvelemisen työn merkityksestä

1936

1. Johtaja Hilda Halonen: Kotitalous naisen työmuotona ennen ja nyt
2. Tri Helmi Heikinheimo: Rotuhygieenisistä toimenpiteistä
3. Rva Katri Kuusi: Naisen osuus raittiustyössä
4. Maisteri Kaisu Snellman: Oxford – nykyajan herätysliike
5. Tri Helmi Heikinheimo: Sielullisen terveyden merkitys ja saavuttaminen
6. Rva Hedvig Gebhard: Naiset ja vaalit
7. Ammattientarkastaja Elin Bergroth: Vieraanvieraaisuudesta

1937

1. Kirjailija Auni Nuolivaara: Tyyli ja muodit ilmentävät ajan sielua
2. Arkkitehti Katri Jahnsson: Näkökohtia ja suuntaviivoja kotien sisustamisessa
3. Lehtori Aino Salo: Kasvavien kirjallisista kehityskausista
4. Rva Elli Paunu: Naismaailman vapautus
5. Maisteri Rauha Heimala: Alaikäisten poikien lankeemuksen syistä
6. Kirjailija Elsa Hästesko-Heporauta: Vaikeat lapset ja vanhemmat
7. Lehtori Helena Syrjälä: Kansanvakuutukset (Lehtori Alli Salmi luki paperista)

1938

1. Tri Anni Seppänen: Voiko sydäntauteja ehkäistä ?
2. Konsulentti Seera Toivanen: Kotitaloudesta kahden viime vuosikymmenen aikana
3. Opettaja Kerttu Heikel: Näkökohtia poikkeuslasten kasvatuksessa
4. Opettaja Eeva Alha: Naisten osuus kirkolliskouksessa
5. Tuomari Mäkinen-Ollinen: Kansainliitto ja naiset
6. Maisteri Helle Cannelin: Kuka on itsensä elättävä nainen ?
7. Rva Aino Lehtinen: Leskien ja orpojen asemasta (painetun ohjelman lisäksi)
8. Opettaja Eeva Alha: Janoava nuoriso

1939

1. Maisteri Margit Borg: Kasvattajien ja kasvatettavien suhteet
2. Kirjailija Esti Heiniö: Mitä avioliitosta kirjoitetaan ?
3. Konsulentti Irma Route: Kotien ympäristön hoito
4. Johtaja Elsa Vennervirta: Seurakunta ja sen palvelustyö
5. Maisteri Tyyne Lassila: Naisten varustautuminen
6. Rva Kyllikki Penttilä: Kodin tavat

7. Maisteri Kaisu Parkkonen: Naiset ja vaalit

1943

1. Sacr.min.cand. Elvi Saari: Naisten työpalvelu
2. Maisteri Marjatta Voionmaa-Joutsen: Nuorison valmistuminen ammatteihin
3. Kirjailija Elsa Hästesko: Kalevalainen kulttuuri nykyhetkellä
4. Opettaja Anna Kuusenmäki: Kun me täältä ker-
ran palaamme
5. Kansanopistonjohtaja Aino Järveläinen: Nainen
ja nykyaika
6. Konsulentti Liisa Mäkitalo: Palstaviljelyn merki-
tys pientilalla

1944

1. Maisteri Armi Hallsten-Kallia: Naisten asevelvol-
lisuus
2. Konsulentti Aune Smeds: Tuholaistorjunta
puutarhoissa
3. Johtaja Impi Sirkka: Minna Canth; 100- vuotis-
juhlan merkeissä
4. Agronomi Eevi Solanne: Saksan matkat
5. Maisteri Aune Petra: Muutamia naiskuvauksia
suomalaisessa kirjallisuudessa

1945

1. Johtaja Impi Sirkka: Koti ja nuoriso
2. Läänin terveystieteen Iida Nenonen: Kodin tervey-
denhoito ja siisteys
3. Tri Kaino Oksanen: Sääennustusta
4. Johtaja Hilja Kesäjärvi: koti ja kirkko
5. Opettaja Anna Kuusanmäki: Koti ja koulu
6. Tri Kaino Oksanen: Naiset ja vaalit
7. Sisustusarkkitehti Maija Heikinheimo: Muoti

1946

1. Puutarhanhoidon opettaja Lyyli Ponsilo: Hedel-
mä- ja puutarhojemme jälleenrakennustyö
2. Rva Hellin Mustala: Kotimme nykyajan myrs-
kyssä

3. Kirjailija Elsa Heporauta: Maamme tämän hetken kuuluisimmat naiskirjailijat
4. Tri Helmi Heikinheimo: Ihmisen kolme etsikkoaikaa
5. Maisteri Armi Hallsten-Kallia: Aleksandra Gripenberg
6. Maisteri Helle Kannila: Naisen yhteiskunnallinen valveutuminen
7. Tarkastaja Olga Risula: Keski-Suomen Naistenpäivien 20-vuotishistoriikki

1947

1. Osastopäällikkö Maiju Gebhard: Kotitalouden rationalisointi
2. Varatuomari Olga Bremer: Avioerot
3. Tri Siiri Siikanen: Äitiys- ja lapsenhuolto
4. Sacr.min.cand. Suoma Karo: Kasvatuksen jäljet
5. Kansanedustaja Kyllikki Pohjola: Rauha
6. Maisteri Ida Sarkanen: Naisten äänioikeuden 40-vuotismuistelu

1948

1. Lakit.tri Inkeri Anttila: Lainsäädäntömme ja nainen
2. Maisteri Vuokko Raekallio-Teppo: Nykykodit ja menneisyyden muistot
3. Agronomi Martta Martimo: Voiko taloudellisuutta oppia
4. Rva Annikki Frey: Kotiemme kestävyys
5. Lakit.tri Inkeri Anttila: Nuorisoriikollisuus
6. Agronomi Eevi Solanne: Mitä nainen voi tehdä yhteiskunnassa

1949

1. NNKY:n liittosihteeri Sylvi Visapää: Idän nainen heräämässä
2. Tri Aino Särkkä: Lapsen kehitys ennen syntymää
3. Lehtori Aino Juhansalo: Järkeistetty pyykinpesu
4. NNKY:n liittosihteeri Sylvi Visapää: Tämän päivän maailma kristityn silmillä katsottuna

5. Ministeri Tyyne Leivo-Larsson: Uusimpia sosiaalisia parannuksia
6. SONRL:N sihteeri Lempi Hanhisalo: Elokuvat ja juomatapa

1950

1. Kansanopistonjohtaja Aino Järveläinen: Kansallinen ihminen ja pohjoismainen yhteistyö
2. Käsityönopettaja Helvi Murole: Luonnonvärien käyttö kudonta- ym. tekstiileissä
3. Emäntä Anni Peura: Emännän osuus maataloudessa
4. Tri Inkeri Saloheimo: Kiina lähetyslääkärin näkökulmasta
5. Maisteri Lyyti Tikka: Ajan kaaoksesta lujalle pohjalle
6. Maisteri Pirkko Saarinen: Erilaiset ihmistyypit

1951

1. Tri Helmi Heikinheimo: Miten voimme kehittyä persoonallisuudeksi ?
2. Maisteri Tyyne Wahlman: Kalevalaiset esiäidit ja heidän nykyaikaiset tyttärensä
3. Emäntä Tyyne Kässi: Emäntä karjansa hoitajana
4. Professori Elli Saurio: Kotitalous tieteenä
5. Rva Ilta Louhivuori: Naisen vastuu
6. Kansanedustaja Kyllikki Pohjola: Menneisyys nykyisyyden pohjana

1952

1. Fil.toht. Kaino W. Oksanen: Onko Suomen ilmasto lämpenemässä ?
2. Taiteilija Maija Kolsi-Mäkelä: Kodin tekstiilit
3. Maaherratar Anna Lumme: Nainen kodissa (a)
4. Maaherratar Anna Lumme: Nainen tapojen ja yleisen mielipiteen luojana
5. Lääket.lis. Kaarina Kari: Naisten ja lasten jalkojen hoito
6. Lääket.lis. Martta Särkijärvi: Perheen emännän ammattitaito

7. Kansanedustaja Irma Hamara: Eräitä näkökoh-
tia verotuksesta (esitelmä peruttu sairastumisen
vuoksi)

1953

1. Kirjailija Elsa Heporauta: Ihmisen tuhoaminen
ja auttaminen henkisin voimin
2. Lehtori Vuokko Raekallio-Teppo: Isa Aspin 100-
vuotismuisto
3. Kansanedustaja Martta Salmela-Järvelin: Väki-
juomalainsäädäntömme murrosvaiheessa
4. Voimistelunopettaja Airi Koskimies: Ryhtikas-
vatus äidin käsiin
5. Teologian tri Eira Paunu: Naisen vastuu kirkosta
6. Fil.maist. Alli Viherheimo: Suomalaisen nais-
ihanteen piirteitä nykyhetkellä
7. Lääket.lis. Maija Tanner-Taka: Elämäntavat ja
kansanterveys

1954

1. Johtaja Hilja Kesäjärvi: Kysymys aatteiden ja
iskulauseiden merkityksestä jokapäiväisessä
elämässämme
1. Kotitalousneuvos Katri Laine: Kotitalous opetuk-
sen tämän hetken päämäärät sekä tämän alan
oppilaitokset maassamme
3. Varatuomari Helvi Sipilä: Taloudellisia kysymyk-
siä avioliitossa
4. Käsityönopettaja Helvi Murole: Pukeutumiso-
hjeita sanoin ja näyttein
5. Lastentarhaseminaarin johtaja Liisa Kasurinen:
Pienokaisten askartelun tarpeesta ja välttämättö-
myydestä
6. Lääket.lis. Aino Särkkä: Naiset terveyden temp-
peliä rakentamassa
7. Lähetyssaarnaaja Lahja Väänänen: Perheenäidin
ja naisen asema Etelä-Afrikassa
8. Lehtori Hilma Jalkanen: Kuinka säilytän
vireyteni (esitelmä peruttu sairastumisen vuoksi)
9. Fil.tri Sisko Vilkama: Pyhäpäivän pyhittämisen
tarpeellisuus

1955

1. Puutarhahoidonopettaja Maija Kujanpää: Kodin ympäristön suunnittelu
2. Lehtori Hilja Vilkema: Yhteiskunnan tutkiminen naisen näkökulmasta
2. Keskustelu: Nuorten tavat ja niiden parantaminen
4. Rva Mairi Karvonen: Perheenjäsenten keskinäisistä suhteista
5. Professori Eeva Jalavisto: Terveen vanhuuden ongelmia
6. Fil.maisteri Pia Katerma: Suomalaisia naistaiteilijoita

1956

1. Kirjailija Elsa Heparauta: On luotava uusi isänmaallisuus ja uusi kansainvälisyys
3. Fil.maisteri Kaarina Virolainen: Puhetaito ja nykyajan nainen
3. Lehtori Tyyne Wahlman: Suomalainen nainen kirjallisuuden kuvaamana
4. Vappu Niinimäki-Eräjä: Pesukemian keskeisiä kysymyksiä
5. Rva Toini Haapasalo: Elämän perustaa etsimässä
6. Varatuomari Inkeri Sahlan: Irtolaisuuden syitä
7. Lehtori Hanna Valtasaari: Ansioäiti ja koti (a)

1957

1. Maisteri Sirpa Valjakka: Tunnetko maakuntaliittosi toimintaa ?
2. Maisteri Vieno Simonen: Kotitalouskasvatus
3. Tyttökodin johtaja Eila Ollikainen: Arvottomien arvo
4. Kasvatust.kand. Elma Nallinmaa: Lasten kouluminä
5. Yliopettaja Vuokko Raekallio-Teppo: ”Koivikon” unohdettu runoilija
6. Voimistelunopettaja Raija Riikkala: Rentoutumisesta
7. Lehtori Ella Kitunen: Elintaso

1958

1. Lääninterveyssisar Irene Kumpulainen: Kotiap-
teekin sisältö ja hoito
2. Kotitalousneuvos Katri Laine: Nainen ja talous-
elämä
3. Konsulentti Hilja Lahti: Nykyaikaisista tekstii-
leistä ja niiden hoidosta
4. kolme esitelmijöitsijää: Keskustelua syyllisyy-
dentunnosta
5. Lääketiet.lis. Maija Taka: Elämmekö yli
voimiemme
6. Kansanedustaja Margit Borg-Sundman: Oikeuk-
siamme käyttö naisina ja kansalaisina

1959

1. Maisteri Maija Järventaus: Pakasteet ja niiden
käyttö
2. Toiminnanjohtaja Hilja-Maria Niku: Huumori
jännitystilojen laukaisijana
4. Ryhmäkeskustelu: Äidit ja tyttäret (purku
sunnuntaina)
4. Varanotaari Liisa Uotila: Pelon ja rakkauden
taistelua lähetyskentällä
5. Lehtori Tuovi Kanninen: Kodin juhlat
6. Lääketiet.lis. Anna-Liisa Jokinen: Mielen-
terveys-
häiriöt – uusi kansantauti

1960

1. Maisteri Sirkka Valjakka: Uusi Keski-Suomen
lääni
2. Voimistelunopettaja Airi Koskimies: Perheenäiti
liikkuu kodissaan
4. Teatterinjohtaja Aino Mattila: Teatterin merkitys
5. Musiikinopettaja Liisa Tenkku: Kotimusiikki
6. Maisteri Anja Luhtasela: Kristillisyyden merkitys
mielenterveyden perustana
7. Toimittaja Eila Jokela: Nainen ja sanomalehdistö

1961

1. Fil.tri Sisko Vilkama: Tunnetko uran-
aukaisijoita ?
2. Kuvaamataidon opettaja Elina Asunta: Lasten
luovat kädet
5. Tri Anna-Liisa Sysiharju: Nuori nainen ja
naisenosa
4. Tri Eira Paunu: Kirjeiden kertomaa Uuden
testamentin ajasta
5. Lääket.lis. Anni Ruuti: Välähdyksiä Kongosta
6. Maisteri Kirsti Rekola: Elokuvan ja television
asema nykynuoren elämässä

1962

1. Arkkitehti Kirsti Helamaa: Nykyajan asuminen
2. Maisteri Kyllikki Isola: Tarpeellista on vähän
3. Lääket.lis. Aino Särkkä: Mistä me elämme
4. Maisteri Liisa Tuomi-Nikula: Oppikouluko ainoa
mahdollisuus ?
5. Yliopettaja Vuokko Raekallio-Teppo: Nuorten
kirjallisen ilmaisun kehityksestä
6. Logonomi Lilli Aro: Lapsi ja puhehäiriöt
7. Keskustelu suvun merkityksestä

1963

1. Diakonissa Aune Ihalainen: Kuurona yhteiskun-
nassa
2. Rva Kaija Siirala: Vaikea lähimmäinen
6. Ebeneserin Jyväskylän seminaarin johtaja Liisa
Kasurinen: Askartelu – lapsen kehittävä harraste
4. Valtiot. Maisteri Rauni Turkia: Kristillisyys ja
luterilaisuus
5. Valtiot. tohtori Elina Haavio-Mannila: Perhe
nykyajan yhteiskunnassa
6. Kirjailija Eeva Joenpelto: Kirjailijan työsuunni-
telma

1964

1. Museonjohtaja Sirpa Valjakka: Renessanssiako
Muuramessa ?
2. Lehtori Anja Aalto: Piirteitä Lina Sandellin
elämästä ja runoudesta